

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ**

MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ

Əlyazması hüququnda

Məmmədov Qəni Şəmsir oğlunun
(MAGİSTRANTIN A.S.A.)

**“Embawood MMC tərəfindən istehsal olunan yumşaq mebellərin
keyfiyyətinin ekspertizası” mövzusunda**

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

İxtisasın şifri və adı: **060644 İstehlak mallarının ekspertizası və
marketingi**

İxtisaslaşma: **Qeyri-ərzaq mallarının ekspertizası və
marketingi**

Elmi rəhbər:

Magistr proqramı rəhbəri

Dos.tex.e.n.A.İ.Məmmədov

Dos.tex.e.n.A.İ.Məmmədov

Kafedra müdiri: Prof. Ə.P.Həsənov

BAKİ - 2020

Giriş

I FƏSİL. Nəzəri hissə

- 1.1. EMBAWOOD MMC-də İSTEHSAL OLUNAN YUMUŞAQ MEBELLƏRİNİN İSTEHSALININ VƏZİYYƏTİ VƏ MÜASİR PROBLEMLƏRİ
- 1.2. RESPUBLİKAMIZDA İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ MEBELLƏRİN KEYFİYYƏTİNƏ VERİLƏN İSTEHLAK TƏLƏBLƏRİ
- 1.3. RESPUBLİKAMIZDA İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ MEBELLƏRİN KEYFİYYƏTİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNİN EKSPERT METODLARI

II FƏSİL. Tədqiqat hissəsi

- 2.1. MEBELİN EKSPERTİZASININ KEÇİRİLMƏ QAYDALARI
- 2.2. MEBELİN EKSPERTİZASININ KEÇİRİLMƏ METODLARI

III FƏSİL. MEBEL MALLARI İSTEHLAK XASSƏLƏRİ VƏ KEYFİYYƏTİNİN EKSPERTİZASI

- 3.1. YUMUŞAQ MEBELLƏRİN İSTEHLAK XASSƏLƏRİNİN TƏHLİLİ
- 3.2. YUMUŞAQ MEBELLƏRİN TƏSNİFATI VƏ ÇEŞİD EKSPERTİZASI
- 3.3. YUMŞAQ MEBELLƏRİN KEYFİYYƏTİNİ FORMALAŞDIRAN AMİLLƏR
- 3.4. YUMŞAQ MEBELLƏRİNİN KƏMİYYƏT VƏ KEYFİYYƏT EKSPERTİZASI
- 3.5. EMBAVOOD MMC ŞİRKƏTİNDƏ İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ MEBELLƏRİN ZƏMANƏT ŞƏRTLƏRİ
- 3.6. EMBAVOOD MMC ŞİRKƏTİNDƏ İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ MEBELLƏRİN, QƏBİL EDİLMƏSİ, ÇATDIRILMASI VƏ QURAŞDIRILMASI. YUMŞAQ MEBELLƏRDƏN İSTİFADƏ TƏLİMƏTİ

Nəticə və təkliflər

Ədəbiyyat

G İ R İ Ş

Mövzunun aktuallığı. Ölkədə mənzil tikintisinin geniş miqyası, insanların maddi rifahının yüksəlməsi ilə əlaqədar olaraq mebel istehsalı ildən-ilə artır. Mebel istehsalında əhəmiyyətli bir artım onun istehsalı üçün yeni texnologiyaların tətbiqi, yeni materialların istifadəsi ilə müşayiət olunur. Bu amillər də öz növbəsində mebellərin dizaynında müəyyən dəyişikliklərə səbəb oldu: yumşaq mebel istehsalı əhəmiyyətli dərəcədə artdı ki, bu da kiçik bir ərazisi olan otaqların dekorasiyası üçün vacib amildir. Artan rahatlıq və estetika, təkmilləşdirilmiş ön hissələr və bədii bəzək elementlərindən istifadə etməklə eksklüziv yumşaq mebel istehsalı inkişaf etdirilir. Yumşaq mebel dəstlərinin satışı artdı. Yumşaq mebel istehsalında artımla yanaşı, onun rahatlığına, gigiyenik xassələrinə, bəzəndirilməsinə və bədii tərtibatına da xüsusi diqqət yetirilir. Son illər mebel sənayesinin texniki yenilənməsi nəticəsində müəssisələrin genişmiqyaslı yenidən qurulması və yenilərinin inşası baş verdi. İri müəssisələr ən müasir avadanlıq xətlərini təqdim etdilər.

Tədqiqatın məqsədi. Hal-hazırda, bazarın həqiqi ehtiyaclarına əsaslanaraq, yumşaq mebel çeşidinin optimallaşdırılmasına, müxtəlif üslub və seçim məhsullarının sərbəst buraxılmasına xüsusi diqqət yetirilir ki, bu da hər 4-5 ildən bir ərzində mebelləri birbaşa tamamlamağa və yeniləməyə imkan verir.

Son illərdə dizayn məsələləri, ölçüləri, keyfiyyət göstəriciləri və mebel reytingləri üzrə DÖST-lər hazırlanmışdır. Tipik dizayn, ölçülər, yumşaq mebel parçaları və hissələrinin vahid sistemi, istehsalı qaydaları, avadanlıq, alətlər və texniki nəzarət vasitələrinin yaradılması üçün işlər aparılır. Milli və dövlətlərarası standartlar, "Ev mebelləri", "Oturmaq və yatmaq üçün ev əşyaları", "Mebel armaturları", "Yumşaq elementlərin etibarlılığını yoxlamaq üsulları" və s. yumşaq mebellərin əsas elementləri, hissələri və komponentləri, funksional ölçüləri üzərində işləyirlər. Bu işdə müasir tələblər nəzərə alınmaqla, daha ətraflı öyrənmək üçün iki yerə bölünmüş yumşaq mebellərin öyrənilməsi ilə bağlı ən vacib və əsas suallar nəzərdən keçirilir.

Tədqiqat obyektı. Dissertasiya işində tədqiqat obyektı kimi Embavood MMC-də istehsal olunmuş yumşaq mebellər və onların istehsalında istifadə olunan xammal və materiallar götürülmüşdür.

Tədqiqatın metodu. Dissertasiya işində kimyavi Embavood MMC-də istehsal olunmuş yumşaq mebellər və onların istehsalında istifadə olunan xammal və materialların normativ-texniki sənədlərdə işlənilib hazırlanmış istehlak xassələrinin təyini üçün, sensor və laboratoriya metodlarından istifadə olunmuşdur.

Elmi yenilik. Magistr dissertasiya işində Embavood MMC-də istehsal olunmuş yumşaq mebellər və onların istehsalında istifadə olunan xammal və materialların əmtəəşünaslıq baxımdan bilavasitə istehsal və istismar zamanı məmulatların xidmət müddətinə birbaşa təsir edən istehlak xassələri və onların keyfiyyətinin ekspertizası ilk dəfə olaraq öyrənilmişdir.

Təcrübi əhəmiyyəti. İşin eksperimental tədqiqatlarının nəticələri Embavood MMC şirkəti tərəfindən istehsal olunan yumşaq mebellərin çeşid müxtəlifliklərinin öyrənilməsində və genişləndirilməsində tətbiq oluna bilər.

Embovod MMC şirkəti özünü, digər istehsalçılardan aşağıdakı göstəriciləri ilə fərqləndirir:

- * Düzgünlük və vicdanlılıq;
- * Milli ənənələrimizə hörmətlə yanaşmaq və onu həyata keçirtmək;
- * İnam və məsuliyyət hiss etmək;
- * Məntiqli olmaq və peşəkarlılıq;
- * Təşəbbüskar olmaq və kreativlik;
- * Komandanın işi və son nəticə;
- * Açıqlılıq və xeyirxahlıq olmaq;

*Sağlamlıq və həyat tərzinin düzgün seçilməsi (bədən, ruh və idrak).

Dissertasiya işinin struuktur. Magistr dissertasiya işi girişdən, üç fəsildən, nəticə və təkliflərdən, həmçinin istifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısından ibarətdir.

I FƏSİL. NƏZƏRİ HİSSƏ

1.1 EMBAWOOD MMC-də İSTEHSAL OLUNAN YUMUŞAQ MEBELLƏRİNİN İSTEHSALININ VƏZİYYƏTİ VƏ MÜASİR PROBLEMLƏRİ.

Bu günkü dövrdə mebellər də tələb olunan, və ən vacib olan xalq istehlakı mallarından biri sayılır. Cəmiyyətin demək olar ki, bütün uzun müddətli istehlak mallarına xərclərin 40 faizinə qədəri istər məişətdə, istərsədə idarə və müəssisələrdə istifadə olunan mebellərin payına düşür. Bunların əksər hissəsini yumşaq mebellər təşkil edir.

Demək olmaz ki, mebel sənayesinin müasir nəliyyətləri birdən-birə inkişaf etmişdir. Vaxt zaman keçdikcə demək olar ki, müasir həm estetik, həm də ergonomik cəhətdən rahat olan mebellər istehsalı dahada genişlənmişdir. İnsanların yumşaq mebellərə olan tələbatının çox geniş bir inkişaf tarixi vardır. Ev avadanlıklarının və onun evin interyerinə uyğun olmsaı üçün tətbiq olunan istehlak əşyaları arasında mebel daha geniş yer tutmuşdur. Mebellər uzunömürlü istehlak mallarıdır. O, insanların məişətdə istifadə etdikləri ən qədim əşyalardandır. Yumşaq mebellər öz rahatlığını təşkil etmək sahəsində bütün insanların bədii zövqlərini və incəsənət incilərini özündə birləşdirir. İllər keçdikcə hər dövrə aid olan mebellər, həmin vaxtın milli mədəniyyətini insanların maraq və istəklərini, məişət xüsusiyyətlərini özündə cəm etdirməlidir. Bu xüsusiyyətləri özündə birləşdirən məişət mebel üçün tarixi xarakter daşıyan klassik üslublar müəyyən edilmişdir. Ən çox klassik üslubda olan mebelləri bina və tikililər üçün mövcud olan arxiktura üslubları ilə uyğun olmalıdır.

Göründüyü kimi, yumşaq mebellərin çeşid və keyfiyyətinə aid doqquz və on ikinci əsrlərdən, Rum üslubundan indiki dövrümüzə qədər gəlib çıxan böyük nəliyyətləri var. Həmin üslublar arasında azərbaycan milli üslubunun yeri və əhəmiyyəti çox böyükdür. Həmin mebellər öz formasına, üslubuna, göz oxşayan gözəlliyinə, material zənginliyinə və maddi cəhətdən sərfəliliyinə görə dahada əlverişlidir. Milli üslubunun bir çox üstün cəhətləri ondan ibarətdir ki, həmin mebellər yüksək səviyyədə olan hissələrdən, dahada keyfiyyətli və o cümlədən

qənaətli detallardan, materiallardan istifadə etməklə buraxılır. Bu mebellərin asanlıqla sökülüb yığılması üçün, onların ölçüləri və detalları dəqiq uyğunlaşdırılmalıdır. İstehsal olunan milli mebelin üz hissəsi parlaq və dahada cəlbedici naxışlarla üzlənmişdir.

Keçmişdə yumşaq mebel sənayesinin inkişafı əsasən onun xammal bazasından, ondan sonra isə sənayyi istehsalında təşkili və xammalın müəyyən edilməsindən ibarət olmuşdur. Mebellərin istehsalında ən birinci məqsəd müəssisələrin istehsal gücünü gücləndirmək, texnologiyaya və əşyaların növünə görə ixtisaslaşdırılmasıdır.

İstehsal olunub satışa buraxılan mebellər çeşidin dahada genişləndirilməsinə və keyfiyyətinin yüksədilməsinə tabe olunmaqla həyata keçirtməlidir. Yumşaq mebellərin materiallarının hazır mebel materialları ilə eyniləşdirilməsi və yüksək detallandırılması yolları ilə onların əsasında istehlaka verililən mebellərdə bu daha əlverişlidir. Aydın olduğu kimi mebellərin istehsalının dahada genişləndirməsi və keyfiyyətin yüksək səviyyədə olması yönümündə materialların böyük rolu vardır.

Ölkəmizdə yumşaq mebellərin inkişafı, naliyyətləri mebellərin satılmasında yüksəlişə səbəb olmuşdur. İlk növbədə mebel istehsalı xeyli çoxalmış, bu malların çeşidi genişlənmiş, keyfiyyəti isə dahada yaxşılaşdırılmışdır. Nəticədə həmin mallar üzrə satışın həcimi xeyli genişlənmişdir və insanların keyfiyyətli mebellərlə təmini təşkil olunmuşdur. Yumşaq mebellərin istehsalı və satışının dahada yüksəlməsi əhalinin zövqünün mədəni yüksəlişinə, bununla yanaşı estetik tələbatının yüksədlilməsinə gətirib çıxartmışdır.

Cədvəl 1.

İllər	Stol min ədəd	Stul min ədəd	Kreslo min ədəd	Divan çarp. taxt.min ədəd.	Ağac giro və divan krovat min ədəd	Mebel qran.və dəstləri min dəsti	Cəmi milyon manatla
1971	13.1	37.8	2061	1017	5.0	276	3.1
1981	17.6	42.0	4211	547	9.8	2078	6.1
1991	19.3	39.1	4597	540	10.9	4475	8.1
2001	19.9	36.5	4893	539	10.0	4951	8.4
2011	20.2	36.2	5248	538	11.0	5286	8.8
2017	20.6	38.4	5506	516	11.2	5755	9.5

Verilən məlumatlardan göründüyü kimi mebel istehsalının həcimi 1971-2017 ci illərdə 3.2 dəfədən çox artmışdır. Mebellərin çeşidləri forması xeyli təkmilləşmiş və əsas istehsalı dahada sürətlənir və genişləndirilmişdir. Onların keyfiyyəti və tərtibatları da yüksək səviyyəyə çatdırılmışdır. Yumuşaq mebellərin istehsalının inkişafının bu malların satışına da təsirsiz qalmamış və öz müsbət təsirini göstərmişdir.

SSRİ dağıldıqdan bir qədər sonra ölkəmizdə mebel məmulatlarının istehsalı zəifləmişdir, və insanların bu mala olan tələbatı xarici dövlətlərdən o cümlədən Polşadan, Çexslovakiyadan, Türkiyədən, İrandan gətirməklə tələbi ödəyirdi. Həmin malların qiyməti çox zaman əhalinin alıcılıq qabiliyyətinə uyğun gəlmirdi.

1.2 RESPUBLİKAMIZDA İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ MEBELLƏRİN KEYFİYYƏTİNƏ VERİLƏN İSTEHLAK TƏLƏBLƏRİ.

İstehlak xassələri və göstəricilərinin nomenklaturası - real və ya arzuolunan ehtiyacların ödənilməsini müəyyən edən xüsusiyyət və göstəricilər toplusudur. Bu nomenklatura, mebel də daxil olmaqla istehlak mallarının keyfiyyət xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirir.

Mebelin keyfiyyətini və fərdi keyfiyyət göstəricilərinin standartların tələblərinə uyğunluğunu qiymətləndirməklə yanaşı mütəxəssislər – hər hansı bir mebelin xüsusiyyətlərinin müəyyən bir mərhələdə inkişaf etmiş istehlakçı tələbləri toplusuna uyğunluq dərəcəsini qiymətləndirmək kimi başqa bir problemi də həll edə bilər. Bu problemin həllinə ehtiyac ilk növbədə bazarda müəyyən bir növ mebelin rəqabət qabiliyyətini qiymətləndirərkən, eləcə də yeni model mebellərin buraxılmasına qərar verərkən yaranır.

Əgər yüksək keyfiyyətli mebel əldə etmək istəyirsənsə mebelin hər bir elementi texniki göstəricilər nöqtəyi nəzərdən yaxşı olmalıdır ki keyfiyyətli məmulat əldə edəsən. Alınan məmulatın keyfiyyətini qiymətləndirərkən aşağıdakılar öyrənilməlidir.

Məqsədə uyğunluq və istifadə müddəti, müasir moda tələblərinə cavab verməsi, texnologiyanın müasir istehsalı, konstruksiya və formasına uyğunluğu, və istifadə olunan materialların keyfiyyətli olmasından çox aslıdır.

Mebel bir sıra funksional, ergonomik, estetik xassələrə malik, həmçinin istismarda etibarlı olmalıdır.

İstər mənzil, istərsə də digər yaşayış yerləri üçün olan dövrümüzün müasir mebelləri aşağıdakı göstərdiyimiz tələblərə cavab verməlidir.

1. TƏYİNAT GÖSTƏRİCİLƏRİ
2. FUNKSIONAL TƏLƏBLƏR
3. ERQONOMİK TƏLƏBLƏR
4. GİGEYNİK TƏLƏBLƏR
5. ESTETİK TƏLƏBLƏR
6. İQTİSADI MÖHKƏMLİK
7. TEXNOLOJİ TƏLƏBLƏR
8. ETİBARLILIQ UZUNÖMRLÜK

Həmin tələblərə uyğunluq dərəcəsinə mebelin istehlak xassəsi və keyfiyyətləri təyin olunur. Yumşaq mebellərə qoyulan tələblər onun növündən və təyinatından aslı olaraq verilir. Yuxarıda adları çəkilən tələbləri geniş sürətdə nəzərdən keçirdək.

MEBELİN TƏYİNAT GÖSTƏRİCİLƏRİ

Təyinat - malların fizioloji və sosial ehtiyacları, habelə onların sistemləşdirilməsinə olan ehtiyacı ödəmək qabiliyyətidir.

Təyinat keyfiyyəti müəyyənləşdirən xüsusiyyətlərindən birinə aiddir. Əgər məhsulun nəzərdə tutulmuş təyinatı istehlakçını qane etmirsə, qalan xassələr öz əhəmiyyətini itirmiş olur. Mebelin qanəedici ehtiyaclarından asılı olaraq, təyinat xüsusiyyətləri: funksional və sosial təyinat kimi alt qruplara bölünür.

Mebelin funksional göstəriciləri

Funksional təyinat göstəriciləri, mebelin növü və təyinatından asılı olaraq özündə əsas funksiyaları yerinə yetirmə qabiliyyətini əks etdirir. Funksional göstəricilərə əsas funksiyanın mükəmməllik dərəcəsi, universallıq göstəricisi və köməkçi əməliyyatların həyata keçirilməsinin mükəmməllik dərəcəsi daxildir.

Mebelin əsas funksiyasının mükəmməllik dərəcəsinin göstəriciləri məkan və məkan həlləri, mexaniki, temperatur və atmosfer təsirlərinə müqavimət, kimyəvi davamlılıq və s. ilə xarakterizə olunur.

Mebel üçün məkan həllinin funksionallığı onun forma və ölçülərinin təyinatına uyğunluğu, həmçinin yerinə yetirilən funksiyaların çoxluğu ilə müəyyən edilir. Mebelin öz funksiyalarını yerinə yetirməsi ilk növbədə dizayn xüsusiyyətlərindən asılıdır. Mebellərin dizayn həlli, təyinatına uyğun ölçülü məhsulların hazırlanmasını təmin etməlidir. Beləliklə, iş üçün hazırlanmış masalar düzbucaqlı bir forma və sərt lakonik bir dizayn həllinə malikdir. Yemək masaları daha çox dekorativ hazırlanır; örtüklər şəklində düzbucaqlı, kvadrat, dəyirmi, oval ola bilər.

Mebelin mexaniki təsirlərə davamlılığı əsas komponent hissələrinin bağlanma gücü, örtüklərin aşınma, zərbyə, sıxılmaya, həmçinin yumşaq mebeldəki üzlük materiallarının aşınmaya qarşı müqaviməti və s. ilə müəyyən edilir. Beləliklə, sintetik liflərdən hazırlanmış üzlük parçalar təbii və süni liflərdən

hazırlanmış parçalarla müqayisədə daha çox aşınma müqavimətinə malikdir. Nitroselülozla müqayisədə poliester lak örtükləri - daha çox aşınma müqavimətinə, lakin daha az zərbəyədavamlılığa malikdirlər. Mebelin atmosfer təsirlərinə qarşı müqaviməti işığa və nəmə qarşı müqaviməti ilə təyin edilir. Üzlük və konstruksiya materiallarının atmosfer təsirlərinə qarşı müqaviməti ayrıca müəyyənləşdirilir. Beləliklə, dekorativ kağız laminat örtüklü mebellərin atmosfer təsirlərinə qarşı müqaviməti nitroselüloz emal ilə örtülmüş mebelə nisbətən 1,5 dəfə yüksəkdir.

Mebelin temperatur təsirlərinə müqaviməti mətbəx mebeli, yemək otağı və qonaq otağı üçün mımulatlar, eləcə də ofis mebelləri üçün xüsusilə aktualdır. Bu xüsusiyyət örtüklərin istiliyə və hərarətə müqaviməti ilə müəyyən edilir. Polyester lak ilə üzlənmiş mebel nitroselüloz lak ilə hazırlanan mebellərə nisbətən istiliyə daha davamlıdır.

Mebelin kimyəvi mühitə qarşı davamlılığı, onun suyun, turşuların, qələvilərin və üzvi həlledicilərin təsirlərinə qarşı müqaviməti ilə müəyyən edilir. Bu xassə istismar zamanı müxtəlif kimyəvi maddələrə məruz qalan mətbəx mebelləri üçün xüsusilə vacibdir. Sintetik melamin tərkibli laminat və dekorativ kağız - plastik qatı ilə örtülmüş səthlər laklar və boyaqlarla müqayisədə kimyəvi mühitə qarşı daha çox davamlıdır. Bu göstərici şəffaf və qeyri-şəffaf bəzəkli korpuslu mebellər üçün də vacibdir. Nitroselüloz lak qatı ilə örtülmüş mebel, polyester və ya poliuretan lak qatı ilə hazırlanan mebellərə nisbətən kimyəvi maddələrə daha az müqavimət göstərir.

İstismar göstəricilərinin universallığı, mebelin təyinatı üzrə istifadəsi şərtlərini və imkanlarını, həmçinin əsas funksiyası ilə əlaqəli, istehlakçı üçün faydalı olan əlavə funksiyaların mövcudluğunu xarakterizə edir. Məsələn; universallıq, yataq dəstlərinin saxlanması üçün yerlə təchiz olunmuş divan-çarpayı, kreslo-çarpayılar kimi məhsullar üçün çox vacibdir. Künc divanlarında kitablar, qəzetlər, lampalar, qablar və digər əşyalar yerləşdirmək üçün daxili

pərdələr və rəflər (küncdə) ola bilər. Qarışıq funksiyaları olan daha çox məhsul istehsal olunur: qatlanan şkaflar, qatlanan tablolar olan kabinetlər, telefon üçün rəflər olan skamyalar və s. Universallıq həm də montaj zamanı standartlaşdırılmış hissələrin bir-birini əvəz edə bilməsi ilə də xarakterizə olunur

Köməkçi əməliyyatların təkmilləşdirilməsi göstəricisi (nəqliyyat, istismara hazırlıq, texniki xidmət, təmir, saxlama) əsas və əlavə funksiyaların icrası ilə əlaqəli mərhələlərdə mebeldən istifadə xüsusiyyətlərini səciyyələndirir. Buraya malların hazırlıq əməliyyatlarının təkmilləşdirilməsi, məhsullara xidmətin mükəmməllik göstəriciləri daxildir. Bu göstərici universal, dəyişdirilə bilən (transformer), sökülüb-yığılan və seksiyalı mebelləri üçün xüsusilə vacibdir

Mebelin sosial-təyinat göstəriciləri

Mebelin sosial-təyinat göstəriciləri mebel mallarının mövcud ehtiyaclara uyğunluğunu xarakterizə edir.

Sosial təyinatlı göstəricilərə mebelin sosial ünvan göstəriciləri, malların optimal çeşidə uyğunluğu və mənəvi qocalması daxildir.

Mebelin sosial ünvan göstəricisi istehsal olunan kütləvi və fərdi malların, onların nəzərdə tutulan ehtiyacların strukturuna uyğunluğunu xarakterizə edir. Beləliklə, böyük və kiçik firmaların ortaya çıxması, mebel bazarında plastıkdən, laminat lövhələrdən və s. hazırlanmış müasir dizayn həlləri olan geniş çeşidli ofis mebellərinin görünməsinə səbəb oldu.

Mebel mallarının optimal çeşidə uyğunluq göstəricisi, bu növ məhsul çeşidlərinin mövcud və ya proqnozlaşdırılan sistemdə istifadəsinin səmərəliliyini, həmçinin funksional-istehlak komplekslərinin tərkib hissəsi olan digər əşyalarla əlaqəsini xarakterizə edir. Beləliklə, seksiyalı, universal, sökülüb-yığılan, dəyişdirilə bilən və künc mebelləri müasir mebel bazarında optimal çeşidə uyğundur.

Mebelin mənəvi qocalma göstəricisi onun mənəvi pisləşməsinin ölçüsünü (dərəcəsini) xarakterizə edir və yüksək keyfiyyətli yeni bir məhsulun meydana çıxması, sosial normaların, istehlakçıların dəyər istiqamətlərinin dəyişməsi və s. səbəblərlə mənəvi yaşlanma dövründən asılıdır. Sosioloqların fikrincə, Azərbaycanda mebellərin mənəvi qocalması orta hesabla 5-10 il ərzində baş verir.

Sosial təyinatlı xüsusiyyətlərin bir göstəricisi də bahalı materialların (qiymətli ağac cinsləri, qiymətli metal və s.) istifadəsidir. Çox vaxt bu göstəricilər istehlakçı tərəfindən malların psixoloji və fizioloji qavranılması ilə əlaqələndirilir ki, bunlara da yaşayış evinin növü, görünüşü, üslubu və moda meyllərinə uyğunluğu daxildir. Ətraf mühit baxımından, sosial məqsədli bir əmlak istifadə olunan materialların zərərsizliyi kimi bir göstərici ola bilər.

FUNKSIONAL TƏLƏBLƏR

Verilən bu tələb sırf mebelin təyinatına yönəldilir. Mebelin ölçüsü uyğun olmalıdır ki, bu da ondan düzgün istifadəsinə gətirib çıxardır. İnteryerin düzgün təşkilinə, mənzildən qənaətli istifadə edilməsinə gətirib çıxardır. Yumşaq mebelərin çəkisi onun daşınmasına yaxşı imkan yaradır. Mebellərdən sərfəli istifadə etmək onun çeşidinin düzgün seçilməsindən, onun ölçüsündən və xam materiallarından asılıdır. Mebellərin sökülə bilən məmulatları detalların yığılması və asan sökülməsini təmin etməlidir, o cümlədən malın zədələnmədən üzlüklərlə materialların əvəz olunmasına təmin edilməlidir. Mebellərin detallarına çəkilmiş elastik polimerlərdən olan materiallar asan təmizlənməli olmalıdır. Əşyalar yığılan rəflərlərin ölçüsü və detalların birləşmə möhkəmliyi elə olmalıdır ki, tozlanmamalı və əzilməməlidir. Bir yerdən digər yerlərə daşınması, yerdəyişməsinə görə sökülən mebellər daha əlverişlidir. Əgər qurulu mebel dedikdə, hər hansı bir evin ölçüsünə yığılan mebellər sökülə bilmir bu zaman lazimi sahədən qənaətli istifadə etməyə imkan yaradır. Funksional tələblər həmçinin materialların ölçüsünün məqsədə uyğunluğu müxtəlif materialların ölçülərin qarşılıqlı əlaqə olmasına nəzarət edir. Evlərin ölçüsünə görə yığılan

mebellərin, yəni sökülə bilməyən mebellərin lazımı sahədən qənaitlə istifadə etməyə daha əlverişlidir. Lakin bu mebelləri evin içərisinə yerləşdirmək ölçüsü düzgün gəlməyədə bilər.

Funksional – tələblər o cümlədən məmulatın ölçüsün məqsədə uyğunluğuna müxtəlif məmulatların öz aralarında ölçüsünün qarşılıqlı əlaqəsinə nəzərət edir. Yığılan mebelin istismarı zamanı evin sahəsindən qənaitlə istifadə etmək və onarı bir yerdən digər yerə köçürmək mebellərin ölçülərindən aslıdır.

Funksional tələblər–milli xüsusiyyətləri və ailənin tərkibini, hava şəraitini intryerin tamlığını müəyyən etməli, yüngül və davamlı olmalıdır.

ERQONOMİK TƏLƏBLƏR

Mebellər insanların orqanizminə, o cümlədə onun iş və həyat fəaliyyətinə pis təsir göstərməməlidir. Həmin mebellərin ölçüsü insan bədəninin ölçülərinə uyğun gəlməlidir. İş zamanı onun az yorulmasını təmin etməli, yuxu və istirahət zamanı iş qabiliyyətini bərpa etməlidir. Buna görə də yumşaq mebellərin rahatlığı mebellərin əsas keyfiyyət göstəricilərindən biri sayılır. Ekspertlər mebellərin rahatlığı üzrə eksperimentlərdən belə bir qənaitə gəlmişlər ki, insan yuxu zamanı 25-40 dəfə yatış vəziyyətini dəyişdirə bilər. Buda ona görədir ki, insan bir vəziyyətdə rahat yata bilmir, bu zaman digər vəziyyətə keçir, ona görə də çarpayı elə olmalıdır ki, insan yuxuda olarkən öz vəziyyətini asanlıqla dəyişə bilsin. Bu çarpayların həddən artıq bərk olması zərərliyə.

Oturmaq üçün olan mebellər, stul və kreslolar xüsusi düzəldilmiş arxalığa və oturacağın hündürlüyünə çatmalıdır. Həkimlərin və fizioloqların məlumatlarına görə oturmaqların maililiyi 48-50 mm, ümumi deformasiyası 206 mm və sıxılma əmisalları 0.4-0.5 mm olan mebellər faiz dərəcəsilə yüksək dərəcəli hesab edilir. Ofis və iş üçün olan mebellərin oturacaqları daha möhkəm olmalıdır. İnsan üçün anatomik nöqtəyi nəzərdən oturmaq və uzanmaq üçün olan mebellər insan bədəninin vəziyyəti ilə uzlaşmalıdır. Xüsusilə bel hissəsi üçün söykənəcək dayaq olmalıdır.

Oturacağın hündürlüyü ilə ayağın (baldırın) uzunluğunun nisbəti elə olmalıdır ki, stol və döşəmə arasında ayaq rahat olmalıdır. Ofislərdə olan mebellərdə oturacağın hündürlüyü kablokun hündürlüyündən aslıdır. Bərk oturacaq ön hissəyə nisbətən arxa sökənəcəyə doğru 13-16 mm dərin olmalıdır. Oturacağın hündürlüyü kürək və oturacağın oturma rahatlığı bel və fəqərə sümüklərinin düzgünlüyünün təmin olunmalıdır. Belin aşağı hissəsinin bel sümüyünə aşağı küncünə çatmalıdırlar. Bel sümüyünün küncünə çatmalıdır və 7-13 dərəcə əyilməlidir, arxa asan olmalıdır. Bir az əyilmiş oturmaqlarda bud və tərsləri əzələləri təzyiqə məruz qalmamalıdır. İnsanlar iş görən zaman bədəninin formasını düzgün müəyyən etmək stol və stulların arasındakı yerləri və deformasiyanı nəzərə almaq lazımdır bu zaman nəzərə alınan hündürlüklər arasındakı fərqlərdir. Bəzən elə olur ki, difrensya insan bədəninin assimetirik vəziyyətinə səbəb olur bu zaman beldə əyilmə yaranır. İnsan stola əyləşəndə ön hissəyə doğru otursun, gövdəsinin əyməsin. Stolların hündürlüyü oturacağının hündürlüyü ilə diferensiyanın cəminə bərabər olur.

Yuxarıda göstərdiklərimizi nəzərə alaraq belə bir fikirə gəlmək olar ki, ergonomik tələblər dedikdə əhalinin istirahət və iş zamanı rahatlıqlarını tam təmin edilməlidir.

GİGEYNIK TƏLƏBLƏR

Gigeynik tələblər dedikdə ilk ağla gələn istifadə zamanı, təhlükəsiz, zərərsiz şəraitin təmin olunmasına yönəldilir. Məsəl üçün mebellərin toksik maddələr kənar olunmalıdır. Buraya daxildir mebelin səliqəli təmiz saxlanması və ona qulluq edilməsi bunlara daxildir.

Yumuşaq mebellər mümkün qədər az çirklənməli təmizlik zamanı asan təmizlənməlidir. Toz keçən yerləri istehsal zamanı diqqət olmalıdır. Xətsiz bərabər kənarlı, cızılmamış, kəsilməməsi və digər bəzəksiz hamar mebellər ən yaxşı gigeynik mebellər hesab etmək olar. Gigeynik tələblər ən vacib tələbdir burada insan insan sağlamlığı qorunub saxlanılır. Yatmaq və istirahət etmək üçün olan mebellərə vacibdir.

ESTETİK TƏLƏBLƏR

Mebellər tək əşya, paltar saxlamaq üçün deyildir, o həmçinin evin interyerini bəzəyir. Yumşaq mebellərin gözəl xarici görünüşü ayrı ayrılıqda elementlər arasında uyğunluğu olmalıdır. Mebellərin evə yerləşdirmək üçün münasib yerləşməli evdəki başqa əşyalarla uyğun həm rəng baxımından, həm də evin formasına uyğun gəlsin.

Mebellərin ayrı-ayrı detalları, hissələri və furunturalarını yaxşı seçilməli, teksturası, naxışları və ilmələri bir birinə uyğun gəlməlidir. Mebellər evlərdə münasib yerlərə yerləşdirilməli və mebellərin rəngi, parçaları elə seçilməlidir ki, insan yorğunluğunu aşağı salamalıdır.

Buna uyğun elementlər yumşaq mebellərə çəkilmiş mebellərin parçaların rənglərinin düzgün seçilməsi insanların yorğunluğunu aşağı salır və işləmə qabiliyyətini bir azda artırır. Bunlardan başqa həmin üzlük parçaların bəzəkləri əyilmədən və səlpəli qırıqsız çəkilməlidir. Mebellərin ayrı-ayrılıqda mebellərin formasına, ölçülərinə görə təyinatlarına uyğun gəlməlidir. Bu günki gündə mebellərin xüsusiyyətləri aşağıdakılardır.

- * Detalların işlənməsində ciddilik və məhdudluq
- * Propesiyanın səmərəliyi və dəqiqliyi
- * Səthinin hamarlılığı
- * Xəttlərin təmizliyi
- * Materialların yeni plastik kütlədən və ağacdən hazırla

Bunlardan əlavə başqa mebellərin estetik xassələri ağacda olan nöqsanların bərk və işləmələrin keyfiyyətindən çox aslıdır. Mebellərin üz hissəsində onun xarici görünüşünü dəyişən nöqsanlara rast gəlinməməlidir. Estetik tələblər hər bir dövr üçün cəmiyyətin inkişafının lazımi mərhələlərində hökmranlıq edən modaya uyğun gəlməlidir. Bu estetik tələbləri işləyən zaman obyektiv və subyektiv göstəricini mütləq nəzərə almalıdır.

TEXNOLOJİ TƏLƏBLƏR

Yumşaq mebellərin texnoloji cəhətdən qeyri bərabər standartların xüsusi yəni effektiv məmulatlardan hazırlanmalıdır. Bununla yanaşı kütləvi istehsal olunan detallar və qovşaqlar bir-birini əvəz edilməlidir. Əl işlərini minimal dərəcəyədək ləğv olunmalıdır və istehsal prosesinin yüksək dərəcədə mexanikləşdirilməsinə imkan yaradan texnoloji konstruksiyalar tətbiq edilməlidir. Texnoloji tələblər xüsusi cəm tərzdə hazırlanmış yumşaq mebellər üçün əhəmiyyətlidir.

İQTİSADİ TƏLƏBLƏR

İqtisadi tələblər dedikdə hazır olan mebelin qiymətinin və maya dəyərinin aşağı düşməsi başa düşülür bunada istifadə olunan materiala qənaət etməklə işlətmək, istehsalı mexanikləşdirmək və avtomatlaşdırmaqla yerinə yetirilə bilər.

YUMUŞAQ MEBELLƏRİN DDÖZÜMLÜLÜYÜNƏ VƏ ETBİBARLILIĞINA QOYULAN TƏLƏBLƏR.

Yumşaq mebelləri uzun müddət istifadə etmək mümkündür. Ona görə də onun uzunmüddətliyi, möhkəmliyi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Y/ mebellərin, möhkəmliyi uzun müddətli və etibarlılığı mebellərin konstruksiyalarından seçilmiş, məmulatlarının, xassələrindən, istehsalının texnologiyasından təmirə yararlılığından, bilavasitə istəyə aşağı spretlərə, kimyəvi məhsullara təsirindən aslıdır. Mebellərin təmirinin, çəkisinin yüngül və sadəliyi onun uzun müddətli istifadə olunmasında böyük əhəmiyyəti vardır.

Yumşaq mebellərin keyfiyyətini qiymətləndirərkən onun yuxarıda göstərdiyimiz tələblərə cavab verməsi, nəzərdə tutulmuşdur. Həmin tələblər müəssisə dövlət idarə təşkilatlarında, standart uyğun, layihə normalarında və s. sənədlərdə göstərilir.

Ağacdən olan bütün mebellərin 7-10 faizi olan ağaclardan hazırlayaraq bir birinə möhkəm birləşdirməsində diqqətli olmaq lazımdır. Çıxıntıları, yaxudda novlar vasitəsi ilə kip yapışdırılmış detallardan, hissələrdən, o cümlədən qovşaqlardan ibarət olmalıdırlar. Yumşaq mebellərin bütün açılan, yaxudda

çıxarılan elementlər isə rəbət, çıxıntısı və möhkəm açılıb örtülməlidir. Mebellərin üz hissəsinin uc hissələri konstruktiv qaydada görünməyən yaxuda əlavə üzlük detalları ilə örtülməlidir.

Bütün yapışdırıcı detallar və furnitura yerli yerində möhkəm bəndlənməli, qıfıllar asanlıqla açılmalı və etibarlı bağlanmalı, üzdə olan frnituralar rəng yerləşdirmə baxımından öz çertiyojlarına tamamilə uyğun olmalıdırlar. Naxışları bir birinə uyğun gəlməlidir.

Yumuşaq mebellərin elementləri elastik və yumşaq olmalıdır. Ağırılıqdan azad edildikdən sonra öz formalarını almaqla yükləmə zamanı səs çıxartmamalı döşənək bir-birinə paralel olmalıdırlar. Bununla yanaşı yumşaq mebellərdə purjunların çıxılması və əyilməsi, içindəki materialların deformasiya uğraması (cırılması, çirklənməsi, yayların pas atması üzlük və kornasının materialları) arasında olan məsafələrdə böcəklərin əmələ gəlməsi nəticəsində mebellərdə istismar müddəti azaldılır. Texniki sənədlər nəzarət aparmaqla hər şeydən öncə yayların düzgün olması sarğı materiallarının dözümlülüüyü (möhkəmliyi) yoxlanılır. Mebellərin içərisindəki astarlıq materialların möhkəm (tarım çəkilməmiş və sıxıqlı) olmalıdır. Purjun və yaylar tozlanmış olmamalı yay olan hissənin tozlardan və o cümlədən çirkədən qorunması üçün üzərinə ona uyğun materiallarla (parça) örtülməli, üzlük hissədə materialların kənarlardan möhkəm kip dartılmalı və möhkəm bərkidilməlidir. Sökülüb yığılan yumşaq mebelləri sanitariya tələblərinə müvafiq olmalıdır ki, bunların detallarını zamanla çıxardıb təmizliyə bilsinlər.

Divanların oturacaqların həcini taxtların purjunlu yataqların ən azından üç məftil yastıqdan ibarət olmalıdır, əks hallarda, divanın kreslonun ortası aşağı düşər.

Mebel məmulatlarında böyük nöqsanlara məsələn ağacın çürüməsi nəticəsində, sökülən və aralı qalan düyünlərə yol verilmir. Yerdə qalan nöqsanlara isə ağac mebellərin şərtlərinə tabe olmaqla az miqdarda yol verilir. Yumuşaq mebellərin üz səthi, əla birinci sinifə məxsus isə səthi lak boyaq ilə örtülməlidir.

Mebellərdə bəzəklər qabarmamalı, çatlamamalı, məsamələri örtülməməli həmçinin yetərincə möhkəm olub, nəmlik, istinin təsirinə tab gətirməməlidir.

Bu mebel növlərinin keyfiyyət göstəriciləri və tələbləri əsas ölçü göstəricilər əvvəlki göstərici kimi olmalıdır.

1.3. RESPUBLİKAMIZDA İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ MESELLƏRİN KEYFİYYƏTİNİN QİYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNİN EKSPERT METODLARI.

Yumşaq mebellərin istehsalında ən çox ağac məmulatlarından istifadə edildiyinə görə bu zaman ağac mallarının keyfiyyətinin qiymətləndirilməsindən bəhs edilir. Əsasən ağac cinslərindən müəyyən olunmuş və onların makro və mikro quruluşunun öyrənilməsi. Ağacın quruluşu onun makro və mikro quruluşundan ibarətdir.

****Ağacların mikro quruluşunun öyrənilməsi***

Böyüdücü lupa altında müşahidəçi onun quruluşu barədə əlverişli anlayış yaradır. Bu zaman kəsiklə hər bir üç istiqmətə aparılır lakin çox nazik olur. Hər kəsiyin şəkili dəfələrlə əkilməlidir.

İynə yarpaqlılar üzərində təcrübə aparılarkən teraxoid borularının quruluşuna, xüsusiyyətlərinə, böyüklüyünə illik halqalarla, kötük şüalarına, hər üç kəsikdə qətran yollarına diqqət yetirmək lazım gəlir.

Enliyarpaqlı ağaclarda liber formaya, damarlarda və özək şüalarına onların quruluşuna, ölçüsünə və yerləşməsinə əsas fikir verilməlidir. O cümlədən göstərilən təz yetişən və gec yetişən enli yarpaqlar üçün ayrı ayrılıqda müşahidə edilməlidir.

Ovalvari damarlı enliyarpaqlı ağac cinsinin mikraskopik forması çətin və səliqəsizdir. Dağınıq davamlı iynəyarpaqlı ağacla ilə bütün halqalar dövrüncə eyni cürə quruluşlara malikdirlər. Həmin quruluşda onun mexaniki və texnoloji xassələrinə çox böyük təsirə malikdir.

Mikraskopun quruluşu öyrənilərkən bütün ağac növlərində traxyol və liberforma məsamələrin, onların ölçülərinə saylarına təz və gec yetişən qatlarda iş traxadiya və libra forma qalınlığına xüsusi diqqət yetirilir.

***Ağacın makro quruluşunun öyrənilməsi.**

Ağacın makro quruluşunun öyrənərkən nüvəsinə,qabığıçna özəyinə illik halqalarına və çox zaman kötük şüalarına quruluşuna diqqət yetirmək lazımdır. Deyilən hissələrə baxmaq üçün radial kongental kəsiklərdən istifadə edilir. Ağacın kəsərkən iri iti alətlərlə qğacın quruluşuna heç bir xəsarət yetirmədən səliqəilə kəsilməlidir.

İynəyarpaqlı ağacların iri yarpaqlarından fərqli olaraq,damarsız, illik halqalara bir bərabərlikdə aydın görünən,qətranlara malik olan özək şüalara bölünürlər.

Ağacın nəmliyinin təyin edilməsi

Ağacın nəmliyi onun möhkəmliyinə, həmçinin çəkisinə və başqa xssə göstəricisinə çox böyük təsiri vardır. Nümunə üçün 30x 300 ölçülərdə heç bir nöqsanları görsənməyən prob tozdan, çirklərdən təmizlənilir.

Nümunələrin çəkisi öncədən bildiyimiz lükusun içərisinə qoyulur 0.002 qdəqiqlikdə təsir edir.İçərisində nümunələr olan büküsü quruducu şkafada yüz selsidə qurudulur. Sabit çəkini alana qədər yumuşaq ağacüçün 12 saatdansaınra təyin olunur. Daha sonra təkirar çəki isə hər 2 saatdan bir müəyyən olunur. Çəkinin sabitliyi o zaman qurtarmış hesab edilir ki, bir neçə çəki fərqi 0.02 qr olsun. Nəmlik verdiyimiz düsturla təyin olunur.

$$W=\frac{N-N_1}{N_1}.100$$

W- ağacın nəmliyi faizlə

N- götürdüyümüz nümunənin qurumqya qədər olan kütləsi q-la

N₁- nümunələr quruduqdan sonra olan kütlə q –la

Həmin alınan nəticələrin orta qiyməti həmin ağac cinslərinin rütubətliyinin tutumu qəbul olunur. Nəmliyin təzə kəsilmiş ağaclar üçün 36% və ondada çox hava qurudulmasından keçən ağac cinsləri üçün 16-25% otaq qurutmasından vaxtı keçmiş ağaclar üçün 10-12%-ə qədər olmalıdır. Standartlara görə isə nəmlik 10-15 faiz olmalıdır.

Ağacın su-udmasının təyini

Ağaclarda suudma qabliyyətini müəyyən etmək üçün 40-20 mm ölçülərdə üz hissəsi sıgallı piramida formalı nümunə götrülür. Nümunələri bükslərə yerləşdirərək 104-2 selsilik dərəcədə lazolan çəkiyə qədər qurudulur ondan sonra götrülmüş nümunənin çəkisi 0.01 qram dəqiqliklə təyin olunur və təmiz suyu olan qaba qoyulur. Həmin proses zamanı suyun istiliyi 20 selsi dərəcədə olmalıdır. İki üç saat keçənən sonra qoyulan nümunə sudan çıxarılır və xüsusi süzgəcli kağızlar ilə silinərək kilosuna təyyin olunur. Təcrübəyə başladıqdan bir neçə gün keçdikdən sonra çəki qiymətləri müəyyən edilir. Otuz gündən sonra isə çəki qiymətini müəyyən edilir. Otuz gündən sonra isə çəki təyini hər on gündən bir nəmlik faizlər arasında fərqləri beş faizə olana qədər müəyyən olunur. Ağacın su udma qabliyyəti aşağıdakı düsturla müəyyən olunur.

$$W = \frac{R - R_1}{R_1} \cdot 100$$

W- suyun udma faizi

R- suya salmamışdan öncə nümunələrin çəkisi

R₁- təcrübənin sonundakı çəkisi q-la

Təcrübələr nümunələr üzərində aparmaq nəticənin orta qiymətləri nümunə üçün su udma qabliyyətləri kimi qəbul olunur.

Ağacların xətti və həcmi sıxılmasının təyini.

Nəmliyin artması və yaxuda azalması ilə müəyyən olunaraq ağacın ölçüsü kəkin formasını dəyişə bilər. Şişmə və yaxuda sıxılma lifləri istiqamətindən aslıdır. Lif boyunca əyişiklik o qədər də nəzəri cəlb etmir.

Ağacın xətti sıxılmasının təyini.

Təcrübələr liflər boyunca ölçüləri 40 mm olan 20 ölçüdə olan düzbucaqlı pirizma formalı nümunələr üzərində aparılır. Götrülmüş nümunələrin səthləri üzərində karandaşla iki perpendikulyar xətlər elə çəkilir ki, səthi dörd bərabər kvadratla bölünür. Xətlər üzrə tangensial o cümlədən radial ölçülər 0.02 dəqiqliklə təyin olunmalıdır. Bundan sonra nümunələr sabit çəkilərini alana qədər

quruducu şkafda qurudulmalıdır. Sabit çəkisi alınandan sonra nümunələr soyudu və qurumadan əvvəl ölçülən istiqamətdə ölçmələr aparılırlar. Xətti sıxılma aşağıdakı kimi təyin edilir.

TANGESAL İSTİQAMƏTDƏ

$$U_r = \frac{x - x_1}{x_1} \cdot 100$$

$$U_r = \frac{d - d_1}{d_1} \text{ radial istiqamətdə}$$

x və d - qurudulmaya qədərki tangensial və radial istiqamətilərdəki ölçülər.

x_1 və x_1 - qurumadan sonrakı çəkilər.

Xətti sıxılmaları müəyyən etməklə yanaşı nümunələrin rütubətliyində hesablayırlar.

Xətti sıxılmalar və rütubətlik müəyyən olunarsa sıxılma əmsalları aşağıdakı düsturlara hesablayırlar.

$$K_1 = \frac{E_R}{W} \quad \text{Və} \quad K_T = \frac{U_P}{W}$$

E_R və U_P - radial və tangensial istiqamətdə xətti sıxılma faizlə

W - nümunənin rütubətliyi, faizlə

Ağacların həcmi sıxılmasının təyini.

Həcmi sıxılmanın müəyyən etmək üçün xətti sıxılma ilə bir vaxtda həmin nümunə üzərində aparılmaq olar. Ona görə də tangensial və radial istiqamətlərdə ölçmədən uzununa ölçmə də aparılır və həcmi sıxılma aşağıda verilən düsturla müəyyən olunur.

$$E = \frac{a \cdot y}{1000} \quad R_r = \frac{x_1 - y_1}{1000}$$

Y - qurumaya qədərki həcmi, kvadrat santimetr;

R - qurumadan sonrakı həcmi, kvadrat santimetr;

Həcmi sıxılmanın və nəmliyini bilərək həcmi sıxılma əmsalını aşağıdakı düsturla hesablayaq.

II FƏSİL. EKSPERİMENTAL HİSSƏ

2.1 MEBELİN EKSPERTİZASININ KEÇİRİLMƏ QAYDALARI

Mebelin əmtəə ekspertizasının məqsədi və məzmunu

Ekspertiza dedikdə, elm, incəsənət və sənayedə xüsusi bilik tələb edən fakt və halların əsaslandırılmış fikir təqdimatı ilə qəbulu və təqdimatı başa düşülür. Ticarət prosesinin əsas mərhələsi olaraq ekspertiza, maraqlı təşkilatların tələbi ilə maraqlı tərəflərdən asılı olmayan neytral təşkilatın səlahiyyətli mütəxəssisləri tərəfindən həyata keçirilən malların miqdarı və keyfiyyətinin araşdırılmasıdır. Ekspertiza mebelin, istehlakçıların tələblərinə və mebelin keyfiyyətini təyin edən normativ-texniki sənədlərə uyğunluğunu müəyyən etməyə imkan verir. Ticarət sahəsində keyfiyyət ekspertizası, mebelin keyfiyyətinə nəzarət etmək, istehlakçı üstünlüklərini və ona tələbatı müəyyənləşdirmək üçün effektiv vasitə kimi istifadə olunur və keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması üçün tövsiyələr verməyə imkan verir. Mebel keyfiyyətinin yoxlanılması, malların eyniləşdirilməsi və saxtalaşdırılması ilə bağlı problemləri həll etmək üçün lazımi peşəkar biliklərə sahib olan təcrübəli mütəxəssislərə tapşırılır. Mütəxəssislər tədqiq olunan məhsullar qrupunu yaxşı bilməli və keyfiyyətlərini qiymətləndirmək təcrübəsinə sahib olmalıdırlar.

Ekspertiza, mebelin keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsində alıcı ilə təchizatçı (istehsalçı və ya satıcı) arasında fikir ayrılığı olduğu aşağıdakı hallarda aparılmalıdır;

- malın keyfiyyətinin yoxlanma yerində tədarükçü və ya malın qəbulunda iştirak etmək üçün onun nümayəndəsi olmadıqda;
- daşınma və saxlama zamanı, habelə fəlakət və qəzalarda məhsulların keyfiyyətinin itirilməsi;
- fərdi alıcılar - vətəndaşlar və pərakəndə satıcılar arasında fikir ayrılıqları .

Mebelin ekspertizası ərizə və təlimatlara əsasən müəyyən edilmiş formada aparılır və orada ekspertizanın sifarişçisinin məlumatları (adı, ünvanı, cari hesabı, telefon nömrəsi), məhsulun adı, yeri, ekspertiza üçün təqdim olunan mebel əşyalarının sayı, ekspertizanın məqsədi və ekspertin çağırıldığı tarix göstərilir. Bundan əlavə, ərizələrdə tədarükçünün çağırılması, çağırışın təfərrüatları (məsələn, teleqram və ya məktub), fərdi istehlakçının satıcı ilə əlaqə saxlaması da göstərməlidir. Bütün müraciətlər qeydiyyatdan keçməlidir.

Ekspertiza sifarişçi tərəfindən ərizədə göstərilən müddətə təyin olunur. Şəhərdaxili 72 saatdan gec olmayaraq və şəhərlərarası, ekspertiza üçün müraciətlərin qəbul edildiyi andan etibarən 5-10 gün (məsafədən asılı olaraq) təyin edilir. Beləliklə, müraciətləri vaxtında göndərmək lazımdır ki, ekspertiza vaxtında aparılsın və başa çatdırılsın.

Ekspertizanı aparan təşkilat onu keçirməkdən imtina edərsə, müraciət qəbul edildiyi gündən üç gündən gec olmayaraq ekspertiza barədə sifarişçiyə məlumat verməlidir. Ərizə icra üçün qəbul edilərsə, ekspertə ekspertizanın günü və saati göstərilən müəyyən edilmiş forma veriləcəkdir. Göstərilən müddətin təxirə salınmasına icazə verilmir.

Ekspert işinə başlamazdan əvvəl ekspertizanın sifarişçisi bunun üçün hazırlaşmaq məcburiyyətindədir: malları sökmək və təşkil etmək, işlə təmin etmək, ekspert üçün lazım olan malları, nəqliyyat və digər sənədləri seçmək. Ekspertə, lazım olan bütün məlumatlar verilmərsə və ekspertiza üçün müvafiq şərait yaradılmırsa, o zaman ekspertizadan imtina etmək hüququna malikdir.

Məhsul ilə ilk tanışlıq - mebel üçün texniki sənədlərin yoxlanılması və öyrənilməsi, sınaq nəticələri, texniki şərtlər və istifadəsi üçün təlimatlar - mütəxəssisə, məhsul, onun texniki və istehlak xüsusiyyətləri barədə ümumi məlumat toplamağa imkan verir. Mütəxəssisin işinin müsbət nəticəsi bu cür

məqamların öyrənilməsinin dərinliyindən asılıdır. Bununla birlikdə, analiz obyektini haqqında mümkün qədər çox məlumat əldə etmək istəyi ekspertizanın vaxtı və bütün məlumat mənbələrini əhatə edə bilməməsi ilə məhdudlaşır.

Məlumat toplamaqla eyni vaxtda mütəxəssis mebel məhsullarını istehlakçının mövqeyindən sınayır ki, bu da məhsul haqqında əlavə məlumat toplamağa deyil, həm də özünü istehlakçının yerində tanıتماğa, rolunu oynaya və hərəkətlərini müxtəlif istehlak şəraitində əks etdirməyə imkan verir.

Son sənəd üç hissədən ibarət olan ekspert rəyini əks etdirir:

- giriş
- tədqiqat
- nəticə

Giriş hissəsində ekspertizanın təyin olunduğu işin sayı və adı, ekspertizanın (faktiki əsasın) əhəmiyyətini müəyyən edən halların qısa icmal, habelə aşağıdakılar göstərilir:

- ekspertizanın sayı və adı
- ekspertizanı təyin edən orqan haqqında məlumat
- ekspertiza üçün hüquqi əsas
- ekspertiza üçün materialların alınma tarixi və hesabatın imzalanma tarixi
- ekspertlər haqqında məlumat - soyadı, adı, atasının adı, təhsili, ixtisası (ümumi və ekspert), elmi dərəcəsi və adı, vəzifəsi;
- ekspertizaya təqdim olunan materialların adı
- çatdırılma metodu, qablaşdırma növü və öyrənilən mebel məhsullarının təfərrüatları
- ekspertə təqdim olunan ilkin məlumatlar.

Nəticənin tədqiqat hissəsi ekspert araşdırması prosesini, nəticələrini müəyyənləşdirir, müəyyən edilmiş faktların elmi izahını verir. Burada, xüsusilə

tədqiqat obyektlərinin vəziyyəti, tədqiqat metodları və onların tətbiqi üçün texniki şərtlər, ekspertizanın aparılması şərtləri, arayış və normativ materiallara və ədəbiyyata istinad edilməlidir.

Aşağıda araşdırmanın nəticələrinin ümumi xülasə qiymətləndirməsi və ekspertin və ya ekspertlərin əldə etdiyi nəticələrin əsaslandırılması göstərilir.

Nəticələr ekspertə verilmiş sualları cavablarıdır və ekspert rəyinin vacibliyi, araşdırmanın və ya ekspertizanın son məqsədini təyin edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, ekspertizanın aparılması və aktın hazırlanması zamanı, mebelin keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsinin düzgünlüyünə, tətbiq olunan standartların, spesifikasiyaların, təsvirlərin və nümunələrin ekspertiza prosesində düzgün tətbiq edilməsinə nəzarət etməli olan müştərinin nümayəndələri (ən azı iki nəfər) birbaşa iştirak etməlidirlər. Müştəri ekspert rəyi ilə razılaşmadıqda ekspertiza sənədi iki hissəyə bölünür və müştərinin xüsusi fikri olduğu ekspertiza rəyində əks olunur.

Beləliklə, ticarət şəbəkəsində realizasiya mərhələsində mebelin keyfiyyətinin ekspertizasının effektivliyi aydındır. Bu, məhsulun, istehlakçıların tələblərinə və mebelin keyfiyyətini müəyyən edən normativ-texniki sənədlərə uyğunluğunu müəyyən etməyə imkan verir və buna görə ticarət əməliyyatının əsas mərhələlərindən biridir.

2.2 MEBELİN EKSPERTİZASININ KEÇİRİLMƏ METODLARI

Ağac və ağac materiallarından hazırlanmış bütün növ məişət mebellərinin keyfiyyət göstəricilərinə olan tələblər ümumi texniki tələblər standartlarında müəyyən edilmişdir. Daxili bazar üçün istehsal olunan mebellər, o cümlədən ixrac olunanlar, ölkədə tətbiq olunan standartların (GOST, OST, TŞ və s.) və ya alqı-satqı müqaviləsində göstərilən sənədlərin tələblərinə uyğun olmalıdır.

İdxal olunan məhsulların keyfiyyəti alıcı və satıcı arasında bağlanmış alqı-satqı müqaviləsində göstərilən tələblərə cavab verməlidir. Eyni zamanda, bu

tələblər yerli məhsullar üçün normativ sənədlər tərəfindən qoyulan tələblərdən aşağı olmamalıdır.

Mebelin ekspertizasını apararkən mütəxəssis müvafiq normativ-texniki sənədlərin və STO CCI 21-in maddələrinə zidd olmayan hissələrdə sənaye məhsullarının və istehlak mallarının miqdarca və keyfiyyətcə (P-6 və P-7) qəbul edilməsinə dair təlimatları rəhbər tutur. 10-99 “Mebel və tikinti məhsullarının ekspertizası. Metodik vəsait”-ə əsasən ekspertizanın müxtəlif mərhələlərində mütəxəssislər tərəfindən həll olunan mebel ekspertizasının vəzifələri aşağıdakı kimi ola bilər.

- İstehsal qüsurlarının olması ilə mebelin keyfiyyətinin müəyyənləşdirilməsi

Ekspertiza zamanı müxtəlif növ istehsal qüsurları müəyyən edilə bilər:

- açıq və gizli.

Açıq - mebeli nəqliyyat vasitəsindən (alıcının anbarında) boşaltdıqdan sonra, eləcə də istehlakçıda aradan qaldırıla biləcək qüsurlar.

Gizli - məhsulun istehlakçının istismarı zamanı ortaya çıxan qüsurlar.

Mebelin keyfiyyətinin qiymətləndirilməsi ekspertiza tapşırığından asılı olaraq həyata keçirilir: keyfiyyət göstəricilərinə, müqavilənin (razılaşmanın) şərtlərində, standartlarda və s. göstərilən istehlak xüsusiyyətlərinə görə. Bir qayda olaraq, malların qiymətləndirilməsi orqanoleptik üsulla aparılır. Tapşırıqdan asılı olaraq məhsulların keyfiyyətini yoxlayarkən aşağıdakı üsullardan istifadə edilə bilər.

- mövcud təcrübəyə və ya texniki vasitələrdən (böyüdücü şüşə, mikroskop və s.) istifadə edərək hissələrin qavranılmasının təhlili nəticəsində əldə edilən məlumatların istifadəsinə əsaslanan orqanoleptik;

- universal ölçü cihaz və alətlərinə (ştangenspərgar, ştangendərinlikölçən, bucaqölçən, şablonlar, və s.) əsaslanan alət;
- həmçinin, universal ölçmə alətləri və məhdud ölçü cihazları ilə də məhsulların ölçülərini yoxlayırlar.

Alıcıda (istehlakçıda) mebelin müayinəsi

Mütəxəssis, mebel mallarının ekspertiza zamanı istehlakçıda ortaya çıxan istehsal və məhsullara mexaniki zərərin, islanmanın, çirklənmənin və qeyri-istehsal xarakterli digər qüsurların mövcudluğunu təyin edir .

Bu vəziyyətdə o, mebelin istismar şərtlərini normativ sənədlərin tələblərinə, qulluq, saxlama və istismar qaydalarına, o cümlədən:

- istilik sistemi ilə məhsullar arasındakı lazımi məsafəyə;
- normativ sənədlərlə müəyyən edilmiş rütubətə;
- otağın nəzarətsiz izolyasiyası - qaydalarda müvafiq məhdudiyyətlərin verildiyi məhsulların günəşə məruz qalmasına və s. baxıb yoxlamalıdır

Ekspertiza sifarişçinin - alıcının və mümkünə mebel satan təşkilatın (təchizatçının) nümayəndəsinin mütləq iştirakı ilə aparılmalıdır. Bəzi hallarda, alıcının mənzilində ekspertiza üçün müraciət istehlakçıların hüquqlarını müdafiə cəmiyyəti tərəfindən göndərilə bilər.

III FƏSİL.

MEBEL MALLARININ İSTEHLAK XASSƏLƏRİ VƏ KEYFİYYƏTİNİN EKSPERTİZASI.

3.1. YUMUŞAQ MEBELLƏRİN İSTEHLAK XASSƏLƏRİNİN TƏHLİLİ.

Əsas və əlavə funksiyaları yerinə yetirərkən mebeldən istifadə rahatlığı

Mebeldən istifadə rahatlığı onun daşınması, saxlanması, nümayiş etdirilməsi, mənzildə yerləşdirilməsi və istismar rahatlığı ilə müəyyən edilir. İstismar rahatlığı məhsulun formasının düzgün seçilməsindən, ölçüsündən və çəkisindən asılıdır. Beləliklə, iş və istirahət üçün mebelin forması insan bədəninin vəziyyətinə uyğun olmalıdır. Mebel iş zamanı insanı az yormalı, istirahət və yuxu zamanı isə gücünün bərpasını tam təmin etməlidir. Antropometrik xassələr - istismar zamanı malların insan orqanizminin bütün tələblərinə cavab vermək qabiliyyətidir. Bu xassələr, mebellərdə də quraşdırılmış və çevrilmə (transformasiya) qabiliyyətli hissələrin köməyi ilə istismarda rahatlıq yaratmalıdır. Beləliklə, məhsulların dizaynı və inkişafı zamanı əhalinin antropoloji ölçüləri haqqında məlumatlar istifadə olunur. Məsələn, şkafın hündürlüyü şəxsin orta hündürlüyünə (uşaqlar müvafiq olaraq) uyğun olmalıdır və masanın hündürlüyü iş zamanı bədənə düzgün mövqeyini təmin etməlidir.

Avropalı dizaynerlər, ayaqaltı və arxalıq, həmçinin, minimum səy göstərərək mənzilin istənilən nöqtəsinə daşına bilməsi üçün təkərlər ilə təchiz edilmiş, gərginlik və stressi aradan qaldırmaq üçün divan və stul modellərinin geniş seçimini təklif edir. Televizora baxmaq üçün olan kreslolarda ayaqaltı və arxalıqlardan əlavə olaraq qızdırılan oturacaq, dizaynda birləşdirilmiş mini soyuducu bar və s. quraşdırıla bilər.

Daşınma və saxlama rahatlığı kompakt və qatlanan mebel ilə xarakterizə olunur. Mebelin dizaynı zamanı əşyaların asanlıqla daxil olmasını təmin

etməsi də nəzərə alınmalıdır . Beləliklə, sürüşmə rəflər stasionar olanlardan daha əlverişlidir. Dəyişək və paltar üçün şkaflar elə bir sıxlıq və uyğun ölçülərə sahib olmalıdırlar ki, paltarlara toz və s. çökməsin. Mebelin kütləsi onun sərbəst hərəkət etməsini təmin etməlidir. Tez-tez hərəkət etdirilən məhsullar (stullar, kreslolar, yaşayış və ofis otaqları üçün masalar) üçün bu xassəni nəzərə almaq xüsusilə vacibdir. Uşaqlar üçün mebel daha yüngül olmalıdır.

Mənzildə mebelin yerləşdirilməsinin rahatlığı onun ölçülərinin yerləşdirilmiş mebelə uyğunluğu, dəyişkənlik və qarşılıqlı əlaqə ilə xarakterizə olunur. Bu mənada ən əlverişlisi universal birləşmiş mebeldir. Yaxud əksinə, son illərdə məşhur olan ümumi bir laminat lövhə altında yığılmış mətbəx mebeli. İstehlakçı başqa bir mənzilə köçdükdə, bu cür mebelləri başqa ölçülü və konfigurasiyalı mətbəxə yerləşdirmək üçün çətinlik çəkə bilər.

Psixoloji xüsusiyyətlər – malların, istehlakçıya istismar zamanı zehni rahatlıq təmin etmək qabiliyyətidir. Bəzi istehlakçılar üçün emosional rahatlığı sevdikləri, tanış olan şeylər yarada bilər, digərləri daim yeniləməyə ehtiyac duyurlar. Mebel üçün psixoloji tələblər rəngin qavranılması, örtünün üstü, məhsulun forması ilə ifadə edilə bilər.

Mebelin gigiyenik göstəriciləri

Mebelin gigiyenik göstəricilərinə çirklənmə, təmizlənmə rahatlığı, otaqda lazımi mikroiqlim təmin etmək kimi xüsusiyyətlər şamil olunur. Çirklənmə və təmizlənmə rahatlığı materialların xassələri və məhsulun konstruksiyasına əsaslanır. Mebel düz səthli, oyma və digər bəzəklərsiz daha gigiyenikdir. Plastiklə üzlənmiş mebel, laklanmış, cilalanmış və ağac şponla üzlənmiş mebelə nisbətən daha az çirklənir və asan təmizlənir. Gigiyenik xüsusiyyətlər, qida saxlamaq üçün nəzərdə tutulmuş mebellərdə daha vacibdir.

Xovlu parçalar daha yüksək toz udma xüsusiyyətinə malikdir və digər toxunuşlu parçalarla müqayisədə təmizlənməsi daha çətindir. Müasir, su və

çirkdən qoruma xüsusiyyətlərinə malik teflon və skotç döşəmə örtüklü materiallarla işlənmiş mebel daha gigiyenik olur . Gigiyenani artırmağın başqa bir yolu məhsulları, silinməsi asan olan çıxarıla bilən örtüklərlə təmin etməkdir. Belə örtüklər yalnız mebelləri daim təmiz saxlamağa imkan vermir, həm də görünüşünü yeniləmək üçün çoxlu imkanlar yaradır.

Mebelin lazımi mikroiqlimi təmin etmək qabiliyyəti istehsalında istifadə olunan materiallardan və məhsulun konstruktiv xüsusiyyətlərindən asılıdır. Sintetik lifdən olan parçalarının hava və buxar keçiriciliyi pambıq, kətan və ya yundan olan parçalardan 1,5-2 dəfə aşağıdır. İstirahət və yuxu üçün mebelin rahatlığını qiymətləndirərkən bu nəzərə alınmalıdır. Yumşaq elementlərin istehsalı üçün ən əlverişli material porolon olsa da yüksək keyfiyyətli mebellərin istehsalında təbii mənşəli materiallara üstünlük verilməlidir (yosun, kokos saçağı, at tükü, lələk və ya yun, vatin və s.).

Mebelin estetik göstəriciləri

Estetik xassələr - mebelin həssas şəkildə qəbul olunan forma əlamətlərində sosial dəyərləri ifadə etmək və insanın estetik ehtiyaclarını ödəmək qabiliyyətidir. Psixoloji, o cümlədən estetik, ehtiyaclar fərdi olduğundan bu onların təmin edilməsini mürəkkəbləşdirir. Müxtəlif dövrlərdə mebellərə verilən estetik tələblər fərqli olub çünki, onun formaları cəmiyyətin həyat tərzini, zövqünü, elmin, texnikanın və mədəniyyətin müəyyən bir mərhələdəki inkişaf səviyyəsini əks etdirirdi. Mebelin estetik xüsusiyyətləri bədii ifadəlilik, formanın rasionallığı, kompozisiyanın bütövlüyü və istehsal fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi göstəriciləri ilə xarakterizə olunur.

Mebelin bədii ifadəliyinin göstəriciləri

Mebelin bədii ifadəliliyi cəmiyyətdə üstünlük təşkil edən estetik fikirləri əks etdirir. Bunlara məcazi ifadəlilik, orijinallıq, üslub uyğunluğu, moda uyğunluğu, dekorativ ifadəlilik göstəriciləri daxildir.

Bədii ifadəlilik göstəricisi məhsulun özündə sənətkarlıq dərəcəsini və hansı sosial əhəmiyyət daşıdığını səciyyələndirir. Maraqlı bir dizayn qərarı olan mebel ən böyük dəyərə malikdir. Möhkəm ağacdan hazırlanmış bahalı örtüklü mebel hər zaman tələb olunur, döşəməli mebel seçərkən döşəmənin gözəlliyi getdikcə daha vacib olur .

Orijinallıq göstəricisi, bir məhsulla digər oxşar məhsullar arasındakı fərqli əlamətlərin olması ilə müəyyən edilir. Yaşayış və ofis binaları üçün şüşə və plastıkdən istifadə edilməklə hazırlanan metaldan hazırlanmış mebel orijinallığı ilə xüsusilə seçilir. Mebelin orijinallığı ənənəvi kvadrat və ya düzbucaq formalı detalları ilə deyil, yuvarlaq, dalğalı və asimmetrik detalların olması ilə müəyyən olunur.

Üslub və modaya uyğunluq göstəriciləri üstünlük təşkil edən estetik zövq və üstünlüklərin vəhdətini ortaya qoyaraq, mebelin görünüş əlamətlərini xarakterizə edir. Üsluba və modaya uyğunluq mebelin ən vacib estetik xüsusiyyətidir. Xüsusən gənc yaşda olan alıcılar model mebel almağa can atırlar. Stil, müəyyən bir münasibət ilə qurulmuş bədii ifadə vasitələri və metodlarının tarixən qurulmuş bir surətidir. Mebel cəmiyyətin inkişafında müəyyən bir mərhələdə üstünlük təşkil edən üsluba uyğun olmalıdır. Üslub müəyyən bir tarixi dövrdə cəmiyyətin inkişafı üçün sosial-iqtisadi şəraitin təsiri altında formalaşmış bədii mədəniyyətin müəyyən xüsusiyyətlərini əks etdirir. Klassik və modern üslublar vardır.

Klassik mebel üslubları: Roman (XI-XII əsrlər), Qotik (XIV - XV əsrin əvvəlləri), İntibah (XVI-XVII əsrlər), Barokko (XVI əsrin ikinci yarısı), XVI

Lüdovik (XVI - XVII əsrin sonu), Rokokko (XVIII əsr), Ampir (XIX əsrin birinci yarısı), Biedermeier, modern (XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəlləri), müasir mebellər. Stilin xüsusiyyətləri, forma, nisbət, xarici bəzək və mebel furnituralarında özünü aydın şəkildə göstərir. Mebelin forma və dekorasiyası kiçik ölçülərdə olsa da memarlıq üslublarını təcəssüm etdirir.

Modern üslub - şirkətin imicini müəyyənləşdirən vahid dəqiq tərzdir. Onun əsas görüşlərindən biri dizaynın köməyi ilə şirkətin nüfuzunu möhkəmləndirmək, müəyyən bir bazar segmentini qorumaq üçün məhsullarının "tanınmasını" gücləndirməkdir.

Moda, malların xarici dizaynı ilə müəyyən bir sosial mühitdə formalaşan istehlakçıların zövqlərinin təzahürüdür. Üslubdan fərqli olaraq, müəyyən bir münasibət bildirən bədii vasitələrin müvəqqəti bir toplusudur. Moda insanların ətrafdakı bütün əşyaları daha gözəl və rahat hala gətirmək istəyinin nəticəsidir, yaşla insanların zövqlərində dəyişiklikləri əks etdirir. Buna görə mebel yaş və cinsiyyət xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla hazırlanır: uşaqlar, gənclər, orta yaşlı və yaşlı insanlar üçün.

Dəbin estetik qavrayışı subyektivdir və onun istiqaməti, müəyyən bir tarixi dövr üçün xarakterikdir. Moda sosial-iqtisadi şəraitdən asılı olaraq dəyişir və bu dəyişikliklər stil dəyişikliklərindən daha tez və mütəmadi olaraq baş verir.

Dekorativ ifadəlilik göstəricisi mebel formasının və istifadə olunan materialların dekorativ xüsusiyyətlərini xarakterizə edir. Taxta, rəng, parıltı, toxuma, emal imkanları, ayrıca məhsulların dizayn dəsti və bütövlükdə mebel dəsti ilə qiymətləndirilir. Dekorativ ifadəlilik göstəricisini tez-tez məhsulun görünüşüdə adlandırırlar. Görünüş - forma, rəng, səthin vəziyyəti daxil olmaqla kompleks bir göstəricidir. Forma həndəsi parametrlərlə xarakterizə olunur. Forma qavrayışına ölçü nisbəti böyük təsir göstərir. Ayrı-ayrı hissələrdən hazırlanmış mebel üçün onların uyğunluğu vacibdir.

Rəng, insan gözü ilə qəbul edilən sabit bir uzunluqdakı işıq dalğaları ilə müəyyən edilir. Rəng rəng tonu, parlaqlıq, yüngüllük, doyma ilə xarakterizə olunur. Estetik qavrayış üçün rəng seçimi və rəng çalarlığı vacibdir.

Səthin vəziyyəti materialların quruluşundan, tərkibindən və örtük təbəqəsinin vəziyyətindən asılıdır. Səthin estetikliyi onun vəziyyətindən (hamar, kobud), teksturasından və çıxıntılı hissələrinin olması ilə qiymətləndirilir. Səthin estetik qavrayışı forma və rəngdən təsirlənir və hər üç göstərici birlikdə qiymətləndirilir.

Formanın rasionallıq göstəriciləri

Formanın rasionallıq göstəriciləri, estetik cəhətdən əhəmiyyətli bir mebel formasının istehsal və istismar tələblərinə, funksional və konstruktiv həllinə, həmçinin obyektiv mühitə uyğunluğunu xarakterizə edir. Mebel formasının rasionallığı onun funksional və konstruktiv həlli, həmçinin ergonomik uyğunluğu ilə qiymətləndirilir. Müasir mebelin xüsusiyyətləri: proporsiyaların rasionallığı və dəqiqliyi, istifadə olunan dekorların ciddiliyi və məhdud sayda olması, səthinin hamarlığı, təmiz xətlər, ayrı-ayrı hissələrin bir-biri, otaq və digər daxili əşyalarla ahəngdar nisbəti, materialın (plastik və metal da daxil olmaqla) bacarıqla istifadəsi və rəngi. Son dövrlərdə bütün dünyada dəbdə olan minimalizm, rahatlığı maksimum artırmaqla, əsasən sadə mebel formalarını diktə edir.

Mebel kompozisiyasının bütövlüyü göstəriciləri

Kompozisiyanın bütövlüyü xarici xüsusiyyətlərin daxili quruluşla rasionallıq əlaqəsini əks etdirir və mebel məhsullarının bütün hissələrinin stilistik qərarının vəhdətini təklif edir. Kompozisiyanın bütövlüyünü xarakterizə edən göstəricilərə daxildir: həcmi strukturun harmoniyalılığı, tektoniklik, plastiklik, rəngfakturalı elementlərin ardıcılığı, rəng fakturalarının ahəngdarlığı.

Mebelin kompozisiya bütövlüyü fərdi elementlərin bir-biri ilə ahəngdar birləşməsi, fitinqlərin, hazır məhsulların otaqlara və digər daxili əşyalara nisbəti, materialların ahəngdar birləşməsi (ağac, polimer, metal, şüşə), ağacın teksturası və rəng seçimi sayəsində əldə edilir.

Mebelin təhlükəsizlik göstəriciləri

Təhlükəsizlik - zərər və ya zərər riskinin məqbul səviyyədə məhdudlaşdırıldığı bir vəziyyətdir. Mebelin keyfiyyətinə gəldikdə, təhlükəsizlik istismar zamanı istehlakçıların həyatı, sağlamlığı, əmlakı üçün yolverilməz bir riskin olmaması kimi müəyyən edilə bilər. Mebelin təhlükəsizliyinə təsir edən amillərin xüsusiyyətindən asılı olaraq aşağıdakı növləri fərqləndirilir:

Kimyəvi təhlükəsizlik - istehlakçıların həyat və sağlamlıqlarına zəhərli maddələrin vura biləcəyi yolverilməz bir riskin olmamasıdır. Mebelin kimyəvi təhlükəsizliyinə mənfi təsir göstərən maddələrə zəhərli elementlər (arsen kimi ağır metalların duzları), esterlər, monomerlər, qadağan olunmuş polimer materiallar və s. aiddir. Mebelin kimyəvi təhlükəsizliyinin əsas göstəriciləri, örtük təbəqələrinin istehsalı üçün istifadə olunan qatranların insan bədəni üçün təhlükəsizliyi, həmçinin ağac yonqarlarından və ağac liflərindən olan lövhələrdir.

Mebel üçün ümumi texniki şərtlərin standartları mebelin hava şəraitində istismarı zamanı yayılan uçucu kimyəvi maddələrin yol verilən maksimum konsentrasiyasını göstərir, mq / m³:

ammonyak - B 0.04;

butil asetat - B 0.1;

vinil asetat - B 0.15;

heksametilendiamin - B 0.001;

dibutil ftalat - B 0.05;
dioktil ftalat - B 0,05;
ksilen –B 0.2;
metanol - B 0.5;
stiren - B 0.002;
toluol –B 0.6;
toluol diizosyanat - B 0.002;
formaldehid - B 0.01;
fenol - B 0.003;
ftal anhidridi - B 0.02;
etil asetat - B 0.1;
etilbenzol - B 0.02.

Mebelin sınağı zamanı idarə olunan uçucu kimyəvi maddələrin həddi istifadə olunan materialların kimyəvi tərkibindən asılı olaraq müəyyən edilir.

Avropa Lövhələr Federasiyasının qərarı ilə, EN-71-3 Avropa standartının sərt ekoloji tələblərinə əməl edilməsi, ağac əsaslı panellərin istehsalında məcburi olaraq qəbul edildi. Formaldehidi əsaslı birləşmələrin olması ilə əlaqədar ağac yonqarlı lövhələrə qoyulmuş məhdudiyyətlər ekoloji təhlükəsizliyin artırılması fonunda toksikliyi azaltmaq üçün tədbirlərin hazırlanmasına səbəb oldu . Plitə istehsalının texnoloji prosesində zərərli kimyəvi maddələrin yayılmasını deyil, onların iş şəraitində davranışını nəzərə alsaq, onda ağac yonqarlı lövhənin insan sağlamlığı üçün potensial təhlükəsini təyin edən sanitar-gigiyenik qaydalar barədə danışmaq daha düzgün olardı . Bu təhlükə, zəhərli maddələrin ətraf mühitə, insan orqanizminə birbaşa və ya

dolayı yolla təsir göstərə bilən, həm də xoşagəlməz bir qoxuya sahib ola biləcək miqdarda sərbəst buraxılması nəticəsində yaranır.

Lövhələr üçün “formaldehid toksikliyi” anlayışının istifadə olunmasına səbəb karbamid qatranlarının ümumi zəhərli təsirində aparıcı maddənin zamanla miqrasiya edən formaldehid olmasıdır. Formaldehidin miqdarına görə, plitələr siniflərinə bölünür:

- E1-100q plitədə 10mq-dək.
- E2-100q plitədə 10mq-dan 30mq-dək.
- E3 sinif plitələrinin (30mq-dan 60mq/100 qramadək) istehsalı qadağandır.
- E0 sinif (6.5 mq/100 q-a qədər plitə).

Avropa bazarlarında formaldehid tullantılarına sərt məhdudiyyətlərin tətbiqi, Rusiyadan ağac lövhələrin ixracının kəskin azalmasına səbəb olmuşdur .

Taxta lövhələrdə formaldehidin miqdarının müəyyənləşdirilməsi üçün əsas tənzimləyici sənəd kimi Rusiyada hazırlanmış və Azərbaycanda da qəbul olunmuş GOST 27678 "Ağac lövhələr və faner. Formaldehidin tərkibini təyin etmək üçün perforator metodu." standartından istifadə olunur. Bu üsul qaynayan toluol ilə ağac nümunələrindən formaldehidin çıxarılmasına, distillə edilmiş su ilə udulmasına və əks yodometrik titrə (yodometrik metod) əsaslanır.

Formaldehidin tərkibini qiymətləndirmək üçün fotokolorimetrik metod, ammonium asetatdakı formaldehidin asetilaseton ilə kəmiyyət təsirinə əsaslanır və tamamilə quru lövhənin 1 ilə 20 mq / 100 q aralığında olan ağac materiallarında formaldehidin miqdarını təyin etmək üçün tövsiyə olunur. Bu metodda formaldehidin daha dəqiq təyini üçün (yodometrik metodla müqayisədə) metil, etil və digər spirtlər, hidrogen sulfidi, aseton, amonyak, fenol, və digər kimyəvi birləşmələr maneə törətmir.

Formaldehidin tərkibini müəyyənləşdirmə üsulunu təyin edən başqa bir sənəd GOST 30255 "Mebel, ağac və plastik materiallar. İqlim kameralarında formaldehid və digər zərərli uçucu kimyəvi maddələrin təyini metodu." standartıdır.

1990-cı ildə avropalı mütəxəssislər formaldehidi təbiətinə görə kanserogen ola biləcək maddələrə, yəni kanserogenlərin üçüncü kateqoriyasına aid etdi. Güclü qoxu səbəbindən çox aşağı konsentrasiyalarda belə varlığı nəzərə çarpır. Formaldehidin təsirinə məruz qalan insanda gözlərin selikli qişasının iltihabı inkişaf edə, tənəffüs orqanları zədələnə və dəri allergiyası baş verə bilər. Hal-hazırda, Avropa ölkələrində, mebelin bəzəndirilməsi zamanı formaldehidin yayılma səviyyəsi $0,12 \text{ mq} / \text{m}^3$ hava (E1) -dən çox olmamalıdır .

Dünyadakı konstruktiv mebel materialları sahəsində ağac liflərindən olan orta sıxlıqlı (*Medium Density Fibreboard*-MDF) lövhələr prioritet olaraq qalır. Bu cür plitələrin istehsalının dinamik inkişafı ilə əlaqədar olaraq, profilli lövhələrin istehsalı üçün DSP və təbii ağac yerinə MDF istifadəsi genişlənməkdədir . MDF-in xüsusiyyətlərini xarakterizə edən istehsalçılar onun, texnoloji, möhkəmlik və təhlükəsizlik baxımından təbii ağaca daha yaxın və DSP lövhələrlə nisbətdə daha az zərərli olduğunu ifadə edirlər. Lakin bu cür yanaşma doğru deyildir.

Lifli lövhələrə texniki tələbləri müəyyən edən EN 622 Avropa standartları sisteminə EN 622-5 "Quru istehsal üsullu orta sıxlıqlı lövhələrə (MDF) tələblər" sənədi daxildir. Bu sənədə əsasən, MDF-in tərkibində sərbəst formaldehidin miqdarı onun siniflərindən asılı olaraq müəyyən edilir: lövhənin tam quru kütləsinin; A - $8 \text{ mqr} / 100 \text{ qr}$, B - $40 \text{ mqr} / 100 \text{ qr}$. Müqayisə üçün, MDF üçün Rusiyada hazırlanmış GOST 4598-86 və TU 5536-026-00273643-98-də lövhənin tam quru kütləsinin formaldehidin sərbəst buraxılması normalarını sadalaya bilərik: sinif A - $10 \text{ mqr} / 100 \text{ qr}$, B - $30 \text{ mqr} / 100 \text{ qr}$. Beləliklə, ilk

nəticəyə gəlmək olar ki, Avropa ölkələrindən idxal olunan orta sıxlıqlı lövhələr Rusiya istehsalının oxşar məhsullarına nisbətən daha zərərli ola bilər. Burada qeyd etmək istədim ki anoloji məhsulların Azərbaycanda istehsalı yaranarsa Rusiyada hazırlanmış GOST 4598-86 və TU 5536-026-00273643-98 tələblərinə əsasən hazırlanacaqdır.

Radiasiya təhlükəsizliyi - istehlakçı üçün radioaktiv elementlərin səbəb ola biləcəyi yolverilməz bir riskin olmamasıdır. Radioaktiv elementlər, məsələn, Çernobıl və Ural mənşəli odunla daxil ola bilər. Tənzimləmə sənədləri mebel üçün odundakı radioaktiv maddələrin icazə verilən maksimum səviyyələrini müəyyənləşdirir:

seziyum-137 (Cs137) - 2,2 kBq / kq;

stronsium-90 (Sr911) - 0,52 kBq / kq.

Mexanik təhlükəsizlik - istehlakçılar üçün müxtəlif mexaniki təsirlərin (şok, sürtünmə, deformasiya) səbəb ola biləcəyi yolverilməz bir riskin olmamasıdır. Mexanik təhlükəsizlik furnituranın, aksesuarların bərkidilmə gücünü, şüşə və güzgülərin bərkidilmə etibarlılığını xarakterizə etməlidir. Mebel kəskin kənarları, sərt səthləri olmadıqda mexaniki təhlükəsizlik ilə xarakterizə olunur; yumşaq mebeldəki yaylar üzlük materiala və istehlakçının sağlamlığına zərər verməmək üçün içlik və döşəmə materialları ilə möhkəm qorunmalıdır.

Bioloji təhlükəsizlik - müxtəlif növ mebellərin bioloji zədələnməsi ilə yarana biləcək yolverilməz bir riskin olmamasıdır. Göbələk xəstəlikləri biodeteriorasiyanın ən çox yayılmış səbəbidir. Xüsusilə təhlükəli göbələklərə həqiqi (boz-kül), ağ, membranlı (qəhvəyi), sarı-yaşıl (lamellar) və s. aiddir. Bəzi məhv edici həşəratlar hüceyrə komponentləri və ya zədələnmiş ağacın sellülozu ilə qidalandıqları üçün ağacın bütövlüyünə təsir göstərə

bilər. Termit ailələrinin nümayəndələrinin sağlam ağaclara belə zərər verə biləcəyi istisna edilmir.

Dağılmaya mübarizə vasitələri – çürüməyə qarşı profilaktika (ağacda müəyyən nəmliyin yaradılması), nəmin (çürümənin) nüfuzundan qorumaq üçün müxtəlif antiseptiklərlə hopdurulmadır. Bu zaman antiseptik maddələr ağacın hiqroskopikliyi və yanmaya həssaslığını artırmamalı, zərərli təsir göstərməməlidir.

Yanğın təhlükəsizliyi - istismar zamanı mebelin alovlanması nəticəsində istehlakçıların həyatı, sağlamlığı və əmlakı üçün yolverilməz bir riskin olmamasıdır. Ağacın, polimer materialların, eləcə də laklar və boyaqların yanğına davamlılığı ilə xarakterizə olunur. Yanğın təhlükəsizliyini artırmaq üçün, material yanma dərəcəsindən asılı olaraq müxtəlif alov gecikdirici birləşmələrlə hopdurulur. Təhlükəsizlik yanğından qorunmanın ümumi qaydalarına endirilir. Taxta lövhələrin iştirak etdiyi yanğınların qarşısını almaq üçün, yanğına davamlı dizaynda istehsal olunur. Bunu etmək üçün, texnoloji plastikləşdiricilərin funksiyalarını yerinə yetirən və məkan quruluşlarının meydana gəlməsi ilə ligno - karbohidrat kompleksi ilə kimyəvi qarşılıqlı əlaqəyə girən fosfor və azot tərkibli alov gecikdiricilərindən istifadə edilir. İstehsalı quru üsulla həyata keçirilən yanğına davamlı DVP istehsalında bir bağlayıcı tələb etmir və MDF-də istehlakı xeyli azalır.

Mebelin istehlak xassələrinin standart nomenklaturası

Mebel məhsullarının keyfiyyətinin obyektiv qiymətləndirilməsi üçün STO TPP 21-10-99 "Mebel və tikinti mallarının ekspertizası"nda istehlakçı və texniki hissələrə bölünmüş bir sıra xassələr təklif edilmişdir. Bu standartda, ilk növbədə, orqanoleptik və texniki göstəricilər vasitəsilə müəyyən edilə bilən mebel xassələri verilmişdir. Məqsədli göstəricilər müvafiq normativ sənədlərdə müəyyən edilmiş rejim və şərtlərdə aparılmış müqayisəli məhsul

testləri ilə müəyyən edilir. Standartın təklif etdiyi nomenklatura, mebel məhsullarının istehlak xassələrinin üç qrupunu nəzərdə tutur:

- funksional;
- estetik;
- istifadə olunan materialların səviyyəsi.

Funksional göstəricilərə aşağıdakılar daxildir.

- əsas faydalı funksiyanın həyata keçirilməsinin təkmilləşdirilməsi;
- məhsul tərəfindən əlavə faydalı funksiyaları yerinə yetirmək imkanı;
- məhsulun antropometrik tələblərə uyğunluğu (ölçüsü, forması, insan bədəninin çəkisi);
- rahatlıq, yəni istifadə rahatlığı (əməliyyat), məhsula qulluq (gigiyena);
- məhsulun otağın memarlıq və planlaşdırma xüsusiyyətlərinə uyğunluğu.

Estetik göstəricilər aşağıdakı xüsusiyyətləri nəzərdə tutur:

- dizaynda müəyyən bir üsluba xas olan cizgi və formaların cəlbediciliyi;
- kompozisiyanın bütövlüyü;
- materialların, furnitura və rənglərin nisbətləri və birləşmələrinin harmoniyası (tam hüquqlu bədii görüntü yaratmaq üçün materialların dekorativ xüsusiyyətlərindən istifadə dərəcəsi).

İstifadə olunan materialların, aksesuarların və komponentlərin səviyyəsi aşağıdakı göstəricilərlə xarakterizə olunur:

- istifadə olunan materialların, aksesuarların və komponentlərin yeniliyi;
- üzlük, döşəmə və doldurucu materialların, ön aksesuarların istehsal keyfiyyəti;
- montaj aparatı və çevrilmə mexanizmlərinin, komponentlərin keyfiyyəti;
- yüksək səmərəli materialların tətbiqi dərəcəsi.

Baxılan standart, nomenklaturaya əsasən mebel mallarının texniki xüsusiyyətləri, ilk növbədə möhkəmlik xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirir:

- etibarlılıq və davamlılıq;
- sabitlik, qüvvət və sərtlilik;
- məhsul elementlərinin statik gücü və yumşaqlığı.

Sadalanən göstəricilər məhsulun bu növü üçün standartlarda və ya texniki şərtlərdə nəzərdə tutulmuş məhsulun müvafiq sınağı tərəfindən müəyyən edilir. Texniki göstəricilərə məhsulun mürəkkəbliyi və maddi istehlakı, habelə hesablama yolu ilə müəyyənləşdirilmiş birləşmə səviyyəsi ilə təyin olunan məhsulun yararlılığı daxildir.

3.2 YUMUŞAQ MEBELLƏRİN TƏSNİFATI VƏ ÇEŞİD EKSPERTİZASI

Mebel çeşidləri materialın növünə, istismar təyinatına, istehsal üsuluna, funksional istifadəsinə, konstruksiyasına, komplektləşməsinə, yumşaq elementlərinin deformasiyasının ölçüsünə və məmulatın görünüşünə görə təsnif edilir.

GOST 20400-80 "Mebel istehsalı məhsulları. Terminlər və təriflər" uyğun olaraq **təyinatı üzrə** mebellər aşağıdakı kimi təsnif edirlər:

•məişət mebelləri (ümumi otaqlar, yataq otaqları, yeməkhana, kabinet, uşaq otaqları, mətbəx, dəhliz, vanna otağı, bağ evi, bağ üçün);

- ictimai binalar üçün mebellər;
- tibbi mebel;
- aptek mebeli;
- laboratoriya mebeli;
- məktəbəqədər müəssisələr üçün mebel;
- körpələr evi üçün mebel;
- uşaq bağçaları üçün mebellər;
- ticarət müəssisələri üçün mebellər;

- ictimai iaşə müəssisələri üçün mebellər;
- məişət xidməti müəssisələri üçün mebellər;
- mehmanxana mebeli;
- Teatr-tamaşa müəssisələri üçün mebel;
- kitabxana mebelləri;
- nəqliyyat müəssisələri üçün gözləmə zalı mebeli;
- rabitə müəssisələri üçün mebellər;
- yataqxanalar üçün mebel;
- inzibati müəssisələr üçün mebel;
- təhsil müəssisələri üçün mebellər.

Şəkil 1. NOVELLA mebel

Məişət mebeli mənzilin, bağın müxtəlif hissələrində, açıq havada istifadəsi üçün nəzərdə tutulub. Bu mebellərə aiddir:

- ümumi otaqlar üçün - vitrinli şkaf və ya servant, servant tumbası, güzgü, masa, 6 stul;
- yataq otağı - paltar və ağlar üçün şkaf (üç, dörd, və beş qapılı) və ya 1.5 metrədən 3.5 metrə qədər uzunluğu olan şkaf-kupe, ikiyataqlı çarpayı və iki

yataqətrafı tumba, kamod və güzgü;

- yemək otağı- servant tumbası və ya servant, stol və 6 stul;
- kabinet - yazı masası, kitab şkaflı, audio-videoaparatura və kompüter texnikası üçün tumba, güzgü, iş kreslosu, iki kreslo;
- uşaq otağı - iki və ya üçqapılı şkaflı, tək adamlıq çarpayı, şkaflı-sekreter, yazı masası, kompüter texnikası üçün masa, yataq dəsti üçün tumba.

Uşaq mebelini həm dəst halında, həm də ayrı-ayrı əşyalar şəklində istehsal edirlər. Uşaqlar üçün mebel sahəsində əsas funksional ölçülər uşağın yaşından asılı olaraq normalaşdırılır.

Materialın növünə görə mebellər ağac, metal, p/k və kombinasiya edilmiş olmaq üzrə bölünürlər.

Ağac mebel - konstruksiyasında ağac və / və ya ağac materiallarından hazırlanmış detallar üstünlük təşkil edən mebeldir.

Plastik kütlədən hazırlanmış mebellərin konstruksiyasında plastik detallar üstünlük təşkil edir. Plastik kütlədən hazırlanmış mebel çeşidlərinə bağ evləri üçün mebellər və vanna otaqları üçün mebellər daxildir. Bu mebellərin əsas polimer materiallarına zərbəyədavamlı polistirol, polimetilakrilat (üzvi şüşə), polivinilxlorid, şüşə plastiklər və s. aiddir. Plastik kütlədən hazırlanmış mebel çeşidlərinə stollar, stullar, kreslo karkasları, kətilər, yeşiklər, asma rəflər, taşı altında şkaflar və s. aid edilir.

Metal mebellərin konstruksiyasında metal detallar üstünlük təşkil edir. Metallardan və onların ərintilərindən başqa ağac, plastik kütlə, parça materiallarından da istifadə edilir. Materialları birləşdirərək kifayət qədər yüksək davamlılıqlı metal mebellər hazırlayırlar. Metaldan hazırlanan mebellərə sökülən, qatlanan, böyüklər və uşaqlar üçün müxtəlif çarpayı çeşidləri aiddir. Metal karkaslı mebellərə stullar, kreslolar, divanlar, audio-video aparatura üçün stollar, jurnal stolları aiddir.

Funksional əlamətlərinə görə mebellər aşağıdakı qruplara bölünür: oturmaq üçün (kətilər, stullar, kreslolar və s.); uzanmaq üçün (divanlar, kreslolar,

taxtlar, çarpayılar, divan-çarpayılar, kreslo-çarpayılar və s.); iş üçün (yazı, mətbəx masaları və s.); geyim, kitab, qab və digər əşyaları saxlamaq üçün (geyim, ağlar və qab-qacaq üçün şkaflar, servantlar/komodlar və s.); altlıq mebel (jurnal, şahmat üçün masalar, televizorlar, radioqəbuledicilər üçün tumbalar); digər ehtiyaclar üçün mebellər.

Şəkil 2. FROST mebel

Komplektliyinə görə mebelləri fərqləndirirlər - tək-tək (ayrı-ayrı əşyalar) və dəst. Dəstə daxil olan bütün əşyalar vahid arxitektura-kompozisiyaya həllinə malik olmalıdır. Dəstə unifikasiya edilmiş lövhələrdən və ya eni və hündürlüyü uyğunlaşdırılmış müxtəlif təyinatlı həcmli elementlərdən hazırlanan universal-yığma mebellər də aid edilir.

İstehsal xarakterinə görə mebellər eksperimental, seriyalı və kütləvi olaraq təsnif edilir; istehsal üsuluna görə - xarrat, əyilən, əyilibyapışdırılmış, toxunmuş və preslənmiş, qəliblənmiş, ştamplanmış və tökmə (metaldan və p/k-dən).

Konstruktiv-texnoloji əlamətlərinə görə mebellər qurulma, yerindən tərpədilə bilən, dəyişdiriləbilən, universal-yığılan, tırşəkilli, korpuslu, sökülən,

sökülməyən, qatlanan, seksiyalı, yumşaq, səyyar, qəfəsəli, kombinasiya edilmiş və s. üzrə bölünürlər.

Şəkil 3. ACELYA mebel

Qurulma mebel - stasionar olub otaqların divar və ya arakəsmələri ilə birlikdə vəhdət təşkil edir. Onlara ş kaf-arakəsmələr aiddir.

Yerindən tərpədilə bilən mebellər sökülən və sökülməyən ola bilər. Sökülən mebellər mənzilin daxilində yerdəyişmə, habelə qablaşdırılma və daşıma üçün daha rahatdır.

Tirşəkilli mebellər ayrı-ayrı tirlərdən (dirəklərdən) ibarətdir (kətilər).

Lövhələrdən ibarət korpus mebellər çərçivəli və lövhəli olur. Çərçivə konstruksiyalı mebellər hazır elementlərdən ibarət ayrı-ayrı lövhələrdən yığılır. O çərçivəli mebel ilə müqayisədə daha ağır və materialı həcmli olur, səthi hamar olduğu üçün ona qulluq daha asandır. Çərçivəli mebellər daha gigiyenikdir.

Dəyişdiriləbilən mebel - kreslo-çarpayı, divan-çarpayı, ş kaf-servant, ş kaf-sekreter və s. Bunlar xüsusilə günorta vaxtı yaşayış sahəsini qənaətlə istifadə etməyə imkan verir; yaşayış sahəsinin məşğulluq əmsalı təxminən 30-35% təşkil edir.

Yumşaq elementinin mövcudluğuna, onun deformasiyasının ölçüsünə və yükün altında elastikliyinə görə mebellər sərt və yumşaq olmaq üzrə iki yerə

bölünür. Sərt mebellərə elementlərinin və ya döşəməsinin qalınlığı 10 mm-ə qədər olan mebellər aid edilir.

Yumşaqlıq dərəcəsinə asılı olaraq mebelləri aşağıdakı kimi təsnif edirlər: 1-ci dərəcəli yumşaq mebellər - uzanmış vəziyyətdə uzun müddətli istirahət üçün nəzərdə tutulmuşdur; 2 və 3-cü dərəcəli yumşaq mebellər - oturaqlı və uzanmış vəziyyətdə qısamüddətli istirahət üçün və oturaqlı vəziyyətdə istirahət üçün nəzərdə tutulmuşdur; 4-cü dərəcəli - uzunmüddətli oturub işləmək üçün.

Şəkil 4. HİSAR mebel

Sərt əsaslara çərçivə və lövhələr, əyilibyapışdırılmış elementlər, faner və ya bərk ağaclıfli plitələrdən hazırlanmış aralıqlı və ya aralıqsız qutular aiddir. Çərçivə və qutu şəklində olan məftil torlu, taxtalı və ya parça lentli əsaslar əyilgəndirlər. Elastik əsaslar - gərilən yaydan və ya rezin və elastik p/k lentdən ibarət torlu çərçivə və qutudur.

Sonda qeyd etmək lazımdır ki, bütün dünya üzrə yumşaq mebellər ümumi mebel istehsalının 40% -ni təşkil edir.

3.3 YUMŞAQ MEBELLƏRİN KEYFİYYƏTİNİ FORMALAŞDIRAN AMİLLƏR.

Yumşaq mebellərin keyfiyyətini formalaşdıran bir çox amillər vardır ki, bunlardan ən vacibi də yumşaq elementlərin istehsalında istifadə olunan materiallardır.

Müasir mebellərin döşəməsinin elastikliyinə müxtəlif yollarla nail olunur, onlardan biri ənənəvi və etibarlıdır - yayların istifadəsi . Metal yaylar bir yay telindən hazırlanır və daxili gərginliyi aradan qaldırmaq üçün elektrik sobalarında istilik emalına məruz qalır. Ən perspektivli blok Cone yay qatıdır. Onlar eyni dərəcədə güclüdürlər və məhsulun yüksək etibarlılığını təmin edirlər. Ayrı bir toxunmamış, aşınmaya davamlı materialdan hazırlanmış bloklardan da istifadə olunur.

Artan rahatlıq və davamlılıq məhsulları bahar bloklarını qalın çox qatlı doldurma ilə birləşdirən yumşaq elementlərlə hazırlanır. Divan və ya kreslodada yumşaq və elastik döşəmə qatlarının alternativ olduğu yumşaq elementlər varsa, bir və ya iki örtüklü təbəqə ilə birlikdə yayların yaratdığı bənzər ortopedik effekt yaranır.

Orta qiymət aralığında olan kütləvi mebel istehsalında əsasən sintetik döşəmə materiallarından istifadə olunur. Onların arasında ən çox istifadə edilən poliuretan köpük, köpük-blok, elastik poliuretan köpük (poliuretan süngər) və soyuq qəliblənmiş poliuretan köpük (Puf). Adı çəkilən materiallar eyni kimyəvi tərkibə malikdir, lakin istehsal texnologiyasında fərqlənir.

Köpük kauçukunun istehsalında bir kimyəvi reaksiya meydana gəlir, o zaman karbon dioksid çıxır, poliuretan köpüklənir, həcmi bir neçə dəfə artır. Sonra qarışıq tədricən sərtləşir, çox sayda qarşılıqlı məsamələrə malik yüngül elastik qazla doldurulmuş bir material meydana gətirir. Hava içindəki

həcmi 98% -ni tutur. Köpük kauçukun bitmiş bloklarının "yetişməsi" iki gün ərzində baş verir.

PUF istehsalında, komponentlərin qarışığı əvvəlcədən hazırlanmış bir formaya tökülür, daha sonra möhkəm bağlanır. Burada material tədricən sərtləşir. Sıxıldıqdan sonra çıxarılan element istifadəyə hazırdır. Poliuretan köpüyünün köpük kauçukdan əsas texnoloji üstünlüyü ondan ibarətdir ki, bir qəlibləmə dövrəsində mürəkkəb bir profil olan yumşaq element əldə edilir.

Xidmət müddəti, eləcə də sintetik doldurucuların dəyəri - köpük kauçuk və poliuretan köpük - onların sıxlığından asılıdır. Oturacaqlar üçün köpük kauçukunun minimum tövsiyə olunan sıxlığı 30-35 kq / m³, arxaları üçün 25 kq / m³, PPU köpükdən daha yüksək sıxlığa malikdir, 42-50 kq / m³.

Elastik poliuretan köpük (köpük kauçuk və poliuretan köpüyü də daxil olmaqla) 25-59 kq / m³ görünən bir sıxlığa malikdir, onlar çürüməyə və quru təmizləyici məhsullarda istifadə olunan maddələrə qarşı yaxşı davamlıdır. Onlardan -40°S ilə +70°S arasında istifadə edilə bilər. Köpük kauçukunun olmaması - yüksək qalıq nisbi deformasiyada - 15% -ə qədər oturma verir. Bu o deməkdir ki, mebelin köpük kauçukdan hazırlanmış yumşaq bir elementi ilə işləməsi zamanı ikincisi hündürlükdə azalacaq və bu, yumşaq elementin və parçanın formasının sabitliyini itirməsinə səbəb olacaqdır. Bundan əlavə, köpük təzyiq altındakı blokun qeyri-bərabər sıxılma nisbəti ilə xarakterizə olunur. İlk anda deformasiya kiçikdir, gələcəkdə əhəmiyyətli dərəcədə artır, bu da oturan insanın "uğursuzluq" hiss etməsinə səbəb olur.

Mebel sənayesi üçün ən böyük yerli istehsalçılardan biri EUROPLAST şirkətidir.

Köpük kauçuku - təbii və sintetik kauçuka əsaslanan materialdır. Qapalı və ya qəliblənmiş mebel elementləri şəklində istehsal olunur. Yumşaq köpük

kauçuk elementləri (bahar blokları əvəzinə və ya əlavə bir döşəmə materialı kimi istifadə olunur) yaxşı yastanma, istilik və səs izolyasiya xüsusiyyətlərinə, yüksək sıxılma müqavimətinə malikdir, gigiyenik və dayanıqlıdır, yanılmır və uğursuz deyil, yaxşı elastiklik və titrəmə-sönmə qabiliyyətinə malikdir.

Elastiklik və daimi deformasiya baxımından köpük kauçuk PPU və digər şok əmici materiallardan üstündür. Ayrıca bir - birinə bağlı məsələlərdən keçən hava ilə öz-özünə havalandırılır və soyudulur. Köpük kauçuku gərginlik və görünən sıxlıq baxımından ($60-100 \text{ kq} / \text{m}^3$) PPU-dan aşağıdır. Elementlərin kütləsini azaltmaq üçün ikinciləri boşluqlarla düzəldilir, lakin elementlərin əhəmiyyətli yüklərə tab gətirmək qabiliyyətini itirməməsi üçün boşluqların həcmi bütün elementin həcmnin 40% -dən çox olmamalıdır.

Lifli materiallar təbii (at otu, dəniz otu) və ya təbii lateks ilə sintetik liflərin vulkanizasiyası yolu ilə əldə edilir. Belə liflərdən hazırlanmış yumşaq qəliblənmiş elementlər gigiyenikdir, nəfəs alır, yüksək elastik xüsusiyyətlərə malikdir, davamlıdır, formasını itirmir və temperatur dəyişkənliyinə həssas deyildir. Onların sıxlığı $40-85 \text{ kq} / \text{m}^3$, qalıq nisbi sıxılma gərginliyi isə 10% -dir. Poliuretan köpük və köpük kauçuku ilə müqayisədə, lifli materiallar daha sərt və elastikdir, buna görə də onlarla birlikdə istifadə edilə bilər.

Vinipor, vahid bir quruluşa sahib olan açıq məsaməli polivinilxlorid əsaslı köpükdür. Ondan olan yumşaq elementlər yaxşı kimyəvi və bioloji müqavimət, elastiklik və forma dayanıqlığına, uzun xidmət müddətinə malikdir, yaxşı yuyulur. Bu elementlər dekorativ PVC örtüklərlə istifadə edilə bilər. Hər iki material tək bir bütöv meydana gətirir və ayrıca yumşaq bir elementin döşənməsi tələb olunmur.

Yüksək keyfiyyətli mebellərin yumşaq elementlərinin istehsalı üçün ən perspektivli materiallardan biri, təbii kauçuk ağacının südlü sapını vulkanizasiya etməklə alınan vulkanizasiya olunmuş təbii rezindir. Yüksək təsir gücünə malikdir, yəni, yüklənmədən sonra tez bir zamanda forma və

ölçüləri bərpa etdiyi üçün ağır yükləri daşımaq qabiliyyəti var və elastikdir. Təbii kauçukdan hazırlanan yumşaq elementlərin digər üstünlükləri, materialın bakterisid xüsusiyyətləri, antiallergenlik və davamlılığı ilə təmin olunan gigiyenikliyi, çünki uzun müddət forma və elastikliyi qoruyur və çökmür. Yumşaq rezin elementlər yanğın təhlükəsizliyi tələblərinə də cavab verir. Rezindən ibarət monobloklar istehsal edən istehsalçılar, onları müxtəlif elastikliyə malik olan elementlərdən insan bədəninin morfologiyasına və fiziologiyasına uyğun olan, və yatarkən maksimum rahatlığı təmin edən müxtəlif zonaların birləşməsindən hazırlayırlar.

Doldurucu materiallar

Heyvan mənşəli doldurucu materiallara at tükü, saç, yun, lələk və quşların aşağı hissəsinin tukləri daxildir. At tükü onların ən yaxşısı kimi tanınır. Yun böyük bir dalğa verir, buna görə də saçla birlikdə istifadə olunur. Lələk möhkəmlik və elastiklik verir, saç, yun və bitki lifləri ilə birlikdə istifadə olunur. Quşların aşağı hissəsinin tukləri yüksək yumşaq və elastiklik, aşağı istilik keçiriciliyi ilə xarakterizə olunur.

Bitki mənşəli doldurucu materiallara kətan, çətənə, cut, dəniz otu və s. aiddir. Qüsursuzluq və kövrəklik əlavə etmək üçün istifadə edilməzdən əvvəl dəniz otları çimdik maşınından keçirilir.

Bitki mənşəli doldurucu materiallar əsasında geniş çeşiddə materiallar hazırlanır. Yastıqlı gödəkçə bir və ya iki tərəfi parça ilə örtülmüş və iplə sarınmış pambıq materialdır. Örülmüş yun - doka ilə örtülmüş və pirsinq ipliği ilə toxunmuş yun və kimyəvi liflərdən ibarət çox qatlı parçadır. Batilin, bir və ya iki tərəfi yapışdırılmış kətan materialdır.

Bitki mənşəli materialların çatışmazlıqlarına artan higroskopiklik, çökmə, çürüməyə həssaslıq daxildir. Mebelin istismarı zamanı bu materiallar yumşaq elementlərin sabitliyini təmin etmir. Yun əsaslı döşəmə materialları müstəqil,

yay blokları ilə və sintetik qazla doldurulmuş materiallar ilə birlikdə istifadə edilə bilər.

Formaverici və doldurucu material kimi istifadə olunan toxunmamış sintetik materiallar deformasiyaya qarşı yüksək müqavimət, davamlılıq, ucuz qiymət və ənənəvi təbii materiallardan bir sıra üstünlükləri ilə fərqlənir.

Sintetik toxunmamış materialların xüsusi işlənilib hazırlanmış göstəriciləri Avropa bazarlarında onlara olan yüksək tələbatı müəyyənləşdirir, istehsalında 100-dən çox müəssisə iştirak edir (Almaniya və İtaliya aparıcı yer tutur). Avropada toxunmamış materialların istehsalı üçün yeni metodların inkişafı uğurla aparılır və davamlı olaraq istehsal xətlərinin yeni növləri təklif olunur.

Yumşaq mebel istehsalında ən çox istifadə olunan materiallardan biri də sintetik pambıqdır (sintefon). Bu həcmli toxunmamış material poliester lifdən hazırlanmışdır ki, içərisində müxtəlif göbələklər və güvə sürfələri inkişaf etmir. Sintetik pambıq uzun müddət istifadə üçün yumşaq qalır, toz yaymır və allergiyaya səbəb olmur. Köpük kauçuk arasında yay təbəqəsi və əsas meydana gətirən material kimi (məsələn porolon) istifadə olunur.

Termo-bağlama, parçanı mexaniki olaraq güclü olmağa, fiziki və mexaniki xüsusiyyətlərini dəyişdirmədən çoxsaylı yuyulmalara davamlı olmağa imkan verir. Lifləri bağlamaq üçün geniş istifadə olunan başqa bir dişləmə üsulu daxili təbəqələrin eyni güclü bağlantısını təmin etmir, bu da təbəqənin qatlanmış dəsti ilə birlikdə şaquli istiqamətdə uzanma gücünün və kəsmə gücünün itirilməsinə səbəb olur.

Periotek, təbii pambıq əlavə etməklə sintetik polyester liflərdən hazırlanmış toxunmamış parçadır. Yumşaq elementlərə yüksək geri dönüşüm təmin edən liflərin şaquli çəkilməsi üsulu ilə istehsal olunur. Dözümlülük, istilik müqaviməti ilə xarakterizə olunur, allergiyaya səbəb olmur. Dəfələrlə

sıxıldıqdan sonra yüksək bərpa qabiliyyətinə görə yumşaq mebellərdə və döşəklərdə formalaşan element kimi geniş istifadə olunur. Periotec 200 ilə 3000 q / m² arasında, 1,0-1,6 m enlikdə istehsal olunur.

Dünya mebel bazarında son illərdə yeni bir material öz mövqeyini möhkəm tutdu - çoxsaylı elastik və upruq yaylar şəklində 100% polyester liflərdən ibarət olan holofiber (İngilis dilindən , boş lif - içi boş lif). Hər yayın içi boş bir forması vardır ki, bu da materialın upruqluq dərəcəsini artırır. Əlavə "hava" həcmi sayəsində holofiber döşəməsi olan yumşaq elementlər möhtəşəm görünür və iş zamanı xoş və dəbli "batma" effekti yaradır. Belə yumşaq elementlərin üstünlüyü onların yüksək ölçülü sabitliyidir .

Parça və döşəmə materialları

Yumşaq mebel elementlərini üzləmək üçün istifadə olunan materiallar örtük (üzlük) və döşəmə materiallarına bölünür. döşəmə materiallar yumşaq mebellərin daxili elementlərini - yayları, bazaları, lövhələri, doldurucu materialları və s. örtmək üçün istifadə olunur. Bu məqsədlə qaba ipliklərindən hazırlanmış parçalar - bez, polotno, kətan və s. istifadə olunur. Bu texniki parçalar sadə toxumalıdır, birtonludur (adətən rəngsiz), lakin möhkəm və davamlıdır.

Üzlük materialları olaraq həm toxuculuq (toxunmuş və toxunmamış), həm də gön (təbii və süni) istifadə olunur.

Kompozisiyadakı mebel parçaları təbii, süni və qarışıq olur. Toxunmamış materiallar isə qarışıq və ya sintetik bazaya və mütləq sintetik örtüyə malik olurlar.

Üzlük materialların keyfiyyəti məhsulların görünüşünü və davamlılığını müəyyənləşdirir. Mebel parçalarının dekorativ və bədii xüsusiyyətləri rəng, naxış və toxunma ilə xarakterizə olunur; parçalar monoxromatik, tonal və çox rəngli, toxumalı və ya ornamentli naxışlarla bəzəndirilir.

Rahat istirahət şəraitinin yaradılması baxımından ən perspektivli kətan və pambıq əsaslı mebel parçalarıdır (onlar optimal hava dövrənini və buxar keçiriciliyini təmin edir). Sadə toxunuşlu, çap naxışlı, büzüşməyə davamlı, su və kirdən qoruyan "skotç qoruyucu" mebel parçaları istehsal olunur. Çox vaxt uşaq mebelləri təbii liflərdən hazırlanmış dekorativ kətan ilə üzlənir. “Green Cotton” (“Yaşıl pambıq”) damğası o deməkdir ki, bu parça üçün istifadə olunan xammal pestisidlərdən istifadə edilmədən yetişdirilmiş və yığılmış, xlor olmadan ağardılmış və zəhərli maddələr olmadan boyanmışdır.

Mebel jakkardları , birtonlu və ya çox rəngli sapların müxtəlif addımlarla toxunmasından hazırlanan bir qrup parçadır. Belə mürəkkəb toxunuşla vahid parça sahəsində çox yüksək sap sıxlığı əldə edilir. Buna görə jakkardlar sadə toxuculuq üsulları ilə əldə edilmiş materiallar (kətan, bükmə və s.) ilə müqayisədə daha sabit , möhkəm və davamlıdır. Jakkard mebel parçalarının tərkibi pambıq liflərinin üstünlük təşkil etməsi fonunda qarışıq olur. Çox rəngli sap istifadə olunursa, onda jakkard qobelen adlanır, qonaq və yataq otağı üçün yumşaq mebel üçün geniş istifadə olunur. Maket qobeləndən daha az sıxlığa malik olan bir jakkard parçasıdır.

Sintetik mebel parçaları neylon, lavsan, nitron, polietilen və polipropiləndən hazırlanır. İstilik emalından sonra, liflər bir-birinə qismən qarışaraq su və kirdən qorunma qabiliyyətinə malik olan möhkəm parşa əmələ gətirir. Sintetik örtüklər yüngül, davamlı, təmizlənməsi asandır. Buna görə də yumşaq mebel istehsalında geniş istifadə olunur. Teflon qatlı sintetik örtüklər istilik təsirlərinə (yanan siqaret, isti əşyalar) davamlıdır.

Mebel üzlüyü üçün ən çox yayılmış toxunma materiallarından biri flok veltrdir (ticarət praktikasında qısaldılmış adı “flok” qəbul olunur). İstehsalının texnologiyası əvvəlcədən toxunmuş bazaya sintetik (çox zaman poliamid) xovu yapışdırmaqdan ibarətdir. Parçanın səthində elektrostatik sahənin yaradılması nəticəsində xovlar şaquli şəkildə düşür. Nəticədə gözəl və yumşaq bir səth yaranır. Aşağı qiymət, yaxşı vizual və toxunma xassələrinə baxmayaraq flok velyurun davamlılığı və xidmət müddəti azdır: zaman keçdikcə sürtülür və keçəllişir. Son zamanlarda bazarda daha yüksək aşınma müqaviməti olan flok velyur növləri görünməyə başladı, lakin onların qiyməti artıq velur kimi toxunmuş xovlu materialların dəyəri ilə müqayisə olunur.

Mebel məxməri, istehlakçının flok velyurdan fərqləndirə bilmədiyi xovlu parça növüdür. Bənzərliyə baxmayaraq, bu materialların istehsal texnologiyasındakı fərq onların xüsusiyyətlərindəki fərqi səbəbidir. Məxmərin altındakı yığını təmin edən toxuculuq üsulu daha güclüdür. Məxmərin istehsal texnologiyası, eyni zamanda bir, iki çubuq ipi və ya iki çubuğu olan bir yığın meydana gətirən vint şəklində birləşmədən ibarətdir (sonuncu vəziyyətdə, çıxışdakı yığın iki hissəyə bölünür). Məxmərin istehsal prosesi mürəkkəbdir, buna görə parça nisbətən bahalıdır, lakin eyni zamanda güclü və davamlı, yumşaq və yaxşı örtülmüşdür. Tərkibinə görə məxmər adətən qarışıq, məsələn, viskoz və poliefir lifləri ilə birlikdə pambıq qarışığından istehsal olunur.

Materialın istismar xassələri onun tərkibi və toxunması ilə müəyyən edilir. Beləliklə, təbii liflərin üstünlük təşkil etdiyi bir vəziyyətdə, parça gigiyenikdir, üzlük qatının buxar və hava keçiriciliyini təmin edir.

Üzlük materialın rəngini seçərkən alıcılar birtonlu mebelin səliqəli və daha yığcam göründüyünü nəzərə almalıdırlar ki, bu da kiçik otaqlar üçün vacibdir. Çox vaxt dəstdə satın alınan stullar və divanlar eyni rəngdə üzlük

materiala malik olurlar. Daha mütərəqqi istehlakçılar üzlük üçün eyni parça növünün ziddiyyətli rənglərini seçirlər.

Ən populyar qumaşların istehsalçıları - Belçika, ABŞ, Kanada, İtaliya, İspaniya və Baltikyanı ölkələr moda dəyişikliklərinə tez reaksiya verirlər. Dünya mebel parçalarının ən böyük tədarükçüləri Hindistan, Çin, Tayland və Türkiyədir. Məsələn, Türkiyənin " Boyteks" tekstil şirkəti hər il təxminən 28 milyon metr yüksək keyfiyyətli mebel jakkardı istehsal edir, ən yüksək məhsuldar maşınlar, eləcə də geniş tədqiqat və dizayn şöbəsi var. Buna görə şirkətin ixracına ABŞ, Avropa, Rusiya və ərəb ölkələrində artan tələbat var.

Son illərdə, ekoloji cəhətdən təmiz (təbii) parçalardan, pambıq, o cümlədən jakkardlar və vinillərdən ibarət mebel örtüklərinə tələbatın artması müşahidə olunur . Yuxarıda göstərilən tendensiya uyğun olaraq, sintetik materiallara alternativ bitki və ya ornament naxışlı tərkibində təbii liflərin miqdarı ən azı 50% olan ənənəvi qobelenlərdir.

Azərbaycanda son illər ən çox tələb olunan üzlük materialı flok velyurdur. Sənaye mütəxəssislərinin proqnozlarına görə, flok velyur müxtəlif qabartmalardan və relyef naxışlarından istifadə edərək bu materialın toxuma və dizaynında təklif olunan dəyişikliklər səbəbindən yaxın gələcəkdə daxili bazarda populyar olacaq.

Müxtəlif "təbiət" naxışlı toxunuşlu materialları bir çox alıcıların diqqətini çəkməyə başlayır. Mebel üzlüklərinin səthini zebra, zürafələ, ilan, bəbir və s. dərisinin rəngini və toxumasını təqlid edən parçalar populyarlaşır. Son illərdə mebel parçalarının dizaynında mövcud tendensiyalardan biri də bob-cat-dır (heyvanların, balıqların, həşəratların, bitkilərin real və ya stilizə edilmiş görünüşü). Bu istiqamət ibtidai rəsmlərin təsirini yaradan əl işləri və müxtəlif xəttatlıq motivləri (hiyerogliflər və ya onların üslubu, hərfləri) ilə davam etdirilir. Etnik və təbii naxışlarla eyni zamanda şəhər texno

dünyasının motivləri də (kompüter qrafikası, təsvirlər və şriftlər) görünür . Ultramodern meyllərə əlavə olaraq, yerli alıcı ənənəvi olaraq birtonlu dama parçalar ilə maraqlanır.

Təbii və süni gön

Üzlük dünyasında, təbii gön gözəl görünüşü və ilin istənilən vaxtında rahat istirahət etmək imkanı yaratmaq sayəsində getdikcə daha çox populyarlıq qazanır . Təbii gön sintetik materialları qapalı mühitdə rütubətə uyğunlaşma qabiliyyəti ilə üstələyir: otağın rütubətindən asılı olaraq dəri lifləri dəyişir, qalınlaşır və ya nazilir.

Yumşaq mebel istehsalında dəri xammalından istifadə etmək üçün onlar aşağıdakı tələblərə cavab verməlidir: sahəsi 3,5 m²-dən az, uzanma gücü 10 MPa-dan az, elastiklik indeksi boşluq üçün uzanma əmsalı 1,1-dən az olmamalıdır . Bu tələblər, sıx quruluşa sahib olan yetkin heyvanların - inək və öküzlərin dərilərindən hazırlanan gönlərə uyğundur. Az miqdarda sığır və şimal maralı dərilərindən də istifadə olunur.

Yumşaq mebellərin üzlüyü üçün hazır gönün vacib keyfiyyət göstəricisi qalınlıqdır, mebel modellərindən asılı olaraq optimal dəyəri 0,8 ilə 1,8 mm arasında dəyişir. Mebel üçün orijinal gön bir sıra işarələrə görə təsnif edilir.

Tətbiq olunan ərazinin mövcudluğuna görə (əhəmiyyətli qüsurlardan azad) dəri dörd növə bölünür: 1-ci, 2-ci, 3-cü və 4-cü. Rəng və parıltısına görə - şəffaf lak emulsiyalı, qara, rəngli, çox rəngli, tutqun və parlaq. Dərinin üz səthinin bəzəndirilmə üsulu və xarakterinə görə təbii və qabartmalı (incə, böyük və orta qabartma ilə) naxışlı olurlar.

Cəlbedici üzlük materialı, səthi qüsurları olmayan yüksək keyfiyyətli dəri xammalından hazırlanmış təbii nubukdur.

Mebelin üzlənməsi üçün hazır dəri yumşaq, qat düşməmiş və örtük təbəqəsi tökülməmiş olmalıdır. Görünüşü və istismar xüsusiyyətləri bir çox amillərdən asılıdır: dəri xammalının mənşəyi və xüsusiyyətləri, emal texnologiyası, nəqliyyat və saxlama şəraiti. Mütəxəssislər və adi istehlakçılar unutmamalıdır ki, “təbii gön” markalanması altında müxtəlif keyfiyyətli materiallar göstərilə bilər.

Bazarda son zamanlarda yeni məhsullar - elit materiallar kateqoriyasına aid Arzu və Yumşaq nubuk satılmağa başlamışdır ki, onların istehsalı, xammalın satın alınmasından tutmuş istehlakçıya çatana qədər ən yüksək tələbləri ciddi şəkildə yerinə yetirir.

Arzu - üz səthi qüsursuz seçilmiş dərilərdən hazırlanmış argentina mənşəli təbii göndür. Texnoloji emal prosesində, dermanın üst qatın cilalanmaya məruz qalmır ki, bu da təbii dəri nümunəsini qorumağa imkan verir. Seçilmiş dərilərin sahəsi 5,0-5,5 m² arasındadır, qalınlığı isə 1,2-1,4 mm-dir, bu mebel istehsalı üçün ən yaxşı göstəricidir. Emal zamanı (aşılama və boyama) yüksək keyfiyyətli komponentlər, o cümlədən bitki ekstraktları istifadə olunur, bu da dəriyə təbii görünüş effekti verir. Mum örtük sayəsində yüksək elastiklik və parıltı əldə edilir.

Elastiklik, üzlük gönün dizayn qabiliyyətinin keyfiyyətini müəyyənləşdirən vacib göstəricisidir. Yumşaq nubuk artan elastiklik ilə fərqlənir. Məxməri səthi su itələyici xüsusiyyətlər vermək üçün xüsusi emaldan keçir, həmçinin gön üzlük mebellərin davamlılığı üçün ən vacib şərt olan quru və nəm sürtünməyə qarşı müqavimətini artırır.

Təbii gön örtüklü mebel məhsullarının yüksək qiymətini nəzərə alaraq, onları satın alanlar, uzun müddət xidmət gözləyirlər. Buna görə, bu cür mebel istehsalçıları mütləq istehlakçılara istifadə şərtləri və ona qulluq haqqında məlumat verməlidirlər.

3.4 YUMŞAQ MEBELLƏRİNİN KƏMİYYƏT VƏ KEYFİYYƏT EKSPERTİZASI.

Mebellərin kəmiyyət ekspertizası - mebellərin parametrlərinin (çəkisi, həcmi, uzunluğu, eni, hündürlüyü və s.) icazə verilən yayınma həddində etalon-nümunəyə, texniki şərtlərin və ya standartların tələblərinə, əsas və yardımçı detalların komplektliyinin komplektlik sənədlərinə uyğun olmasının müəyyən edilməsidir.

Mebellərin keyfiyyət ekspertizası - mebellərin keyfiyyətinin DÖST, texniki şərtlərin, müqavilənin şərtlərinin tələblərinə uyğunluğunun müəyyən edilməsidir.

Mebellərin keyfiyyətinin DÖST tələblərinə uyğunluğunun müəyyən edilməsi zamanı aşağıdakı üsullardan istifadə edilir:

Sensor metod – ekspertizanın nəticələrinin insanın hiss orqanları vasitəsilə müəyyən edilməsidir. Bu sıraya cihaz və avadanlıqların iştirakı olmadan həyata keçirilən yoxlamalar (yanma, iyin müəyyən edilməsi, bərklik və möhkəmliyin əllə yoxlanılması, zərbə zamanı səsin xarakteri) aiddir.

Sensor metod malların tanınmasının və keyfiyyətinin qiymətləndirilməsinin orqanoleptik üsulla müəyyən edilməsində geniş rol oynayır. Əgər məhsulun fiziki-kimyəvi və digər göstəricilərinin təyini laboratoriya metodu ilə müəyyən olunacaqsa, sensor metod mütləq ondan əvvəl həyata keçirilir. Belə ki, bir çox hallarda sensor metodun nəticələrinin dəqiqliyinin yüksək olması laboratoriya metodunun tətbiq olunmasına ehtiyacı ortadan qaldırır.

Sensor metod həmçinin laboratoriya metodunun tətbiqinin mümkün olmadığı hallarda tətbiq olunur. Məsələn: mebelin üz səthinin nöqsanlarının yeri və sayının, mebel parçaların rənginin, gönlərin rənglənməsinin və s. orqanoleptiki üsulla və ya etalon-nümunə ilə tutuşdurmaqla həyata keçirirlər.

Əmtənin sortunun onun xarici nöqsanlarına görə təyin olunması zamanı sensor metod xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Nöqsanların sayı, yeri və ölçüsü mütləq müşahidə yolu ilə müəyyən edilir.

Sensor metodun üstünlüyü onun sadəliyi, vaxt itkisinin və əmtənin ekspertizası zamanı istifadə olunan vasitələrin az olmasıdır. Çatışmayan cəhətləri isə qiymətləndirmənin subyektiv olması, müqayisə edilə biləcək nəticələrin əvvəlcədən bəlli olmaması və təcrübələrin nəticələrinin təsviri xarakterdə olmasıdır.

Sensor təyinetmənin dəqiqliyi onu həyata keçirən şəxsdən və göstəricinin xarakterindən asılı olaraq müxtəlif ola bilər. Məsələn: nöqsanlara görə sortun təyin edilməsi onu təyin edən şəxsin təcrübəsindən o dərəcədə asılı deyil.

Yalnız yumşaq mebellərin ekspertizasının sensor metodla həyata keçirilməsi məhdud bir çərçivədə keçirilə bilər və çox zaman subyektiv xarakter daşıya bilər ki, bu da sensor metodun çatışmamazlığıdır. Ona görə də ekspertiza yalnız sensor metoda əsaslanma bilməz. Bu zaman sensor metodla birgə daha geniş vüsət almış laboratoriya metodu da tətbiq olunur.

Laboratoriya metodu - ekspertizanın göstəricilərinin texniki ölçmə cihazları, xüsusi reaktivlər, cihaz və avadanlıqlarla təyini zamanı tətbiq olunur. Laboratoriya müayinələrinin nəticələri rəqəmlərlə və ya fiziki- kimyəvi xarakteristikalarla ifadə olunur. İstifadə olunan ölçmə vasitələrindən asılı olaraq aşağıdakı altqruplara bölünür: fiziki, kimyəvi, mikroskopik, mikrobioloji, əmtə-texnoloji.

Fiziki metodlar daha çox yumşaq mebel istehsalında istifadə olunan materialların ölçüsü, sıxlığı, həcmi kütləsi, 1m^2 –in çəkisi, məmulatın çəkisi, deformasiyası, gərginliyi, bərkliyi, istilik tutumunun təyin olunmasında istifadə olunur. Materialların sıxlığına görə xarakterizə edilməsi hazır məhsulun kütləsi, bəzi mexaniki xassələrinin təyini, məsaməliliyi və s. baxımından çox vacibdir.

Kimyəvi metodlardan yumşaq mebel istehsalında istifadə olunan materialların kimyəvi tərkibinin, parçada qarışıqların tərkibinin, göndə piy maddələrinin, boyaq maddələrinin möhkəmliyinin, müxtəlif reagentlərin materiallara təsirinin müəyyənləşdirilməsi zamanı istifadə olunur.

Belə ki, kimyəvi üsulla parçanın boyasının müxtəlif yuyucu vasitələrlə yuyulmaya, ağardıcı vasitələrə, asetonun, həlledicilərin, benzinin, kerosinin, spirtin, yapışqanın təsirinə davamlılığı müəyyən edilir.

Mebel parçaları qarışıq ipliklərdən hazırlandığı zaman onun tərkibində olan lifləri əllə ayırmaq mümkün deyil. Bu zaman kimyəvi metoddan istifadə olunur. Bu metodda istifadə olunan kimyəvi reaktivlər seçilmiş bir komponenti ayırır.

Mikroskopik üsullar yumşaq mebel istehsalında istifadə olunan materialların xassələrinin və onların quruluşunun, həmin materiala ayrı-ayrı reaktivlərin təsirinin və s. öyrənilməsi zamanı geniş tətbiq olunur.

Mikrobioloji metodlar əmtəənin təhlükəsizliyi baxımından eyniləşdirilməsi və mikroorqanizmlərin səpələnməsi dərəcəsi müəyyən edilərkən tətbiq olunur.

Əmtəə-texnoloji metodlar hazır məhsullara səthi baxış üsuluna (orqanoleptik üsulla) həmçinin, istehsalın icrasının səviyyəsinin və əmtəənin vəziyyətinin sabitliyinin qiymətləndirilməsinə əsaslanır.

Yumşaq mebellərin ekspertizasının laboratoriya metodlarının aşağıdakı üstünlükləri və çatışmazlıqları vardır. Üstünlükləri: obyektivlik, təkrarlılıq, müqayisə edilmə və nəticələrin təkrar edilə bilməsi, nəticələrin ümumi ölçü vahidləri ilə ifadə edilməsi; çatışmazlıqları: maddi və vaxt sərfinin yüksək olması, təcrübəli personala və sınaq bazasına olan tələbat.

3.5 EMBAVOOD MMC ŞİRKƏTİNDƏ İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ MEBELLƏRİNİN ZƏMANƏT ŞƏRTLƏRİ.

Embovod MMC şirkətində istehsal olunan hər bir mebel məhsullarının növünə görə 24 ay müddətində zəmanət verir. Zəmanətin şərtləri haqqında daha mühüm məlumatları bu bölmələrdən götürmək olar.

Mebellərin alınma tarixlərinin qəbul olunması üçün zəmanət vaxtı ərzində sizə təqdim olunmuş zəmanət kartları, təhvil-təslim aktları, çek, qaimə-fakturalar və difər ona oxşar sənədləri ehtiyatlı saxlayın. Sənədlər natamam olduğu halda şirkətə zəmanət xidməti göstərmədən imtina etmək hüququ verilir.

Zəmanət şərtləri

Zəmanət müddəti mebelin istehlakçıya çatdırıldığı gündən etibarən 2 il müddətində etibarlıdır.

Zəmanət xidmətləri mebellərin bütün hissələrinin də daxil edilməsi ilə şirkətin istehsal etdiyi hər modeldə etibarlıdır.

Təmir ən çoxu otuz iş günü müddətində aparılmalıdır.

Yumşaq mebellərin təmirdə olduğu zaman kəsiyi zəmanət müddətinə əlavə edilməməlidir.

Mebelin zəmanət müddəti çərçivəsində mebeldə hər hansı bir material, quraşdırma (şirkət tərəfindən yığılıbsa) və ya fabrik nöqsanları aşkarlanarsa mebel şirkət hesabına təmir edilir, hissələrin və bütövlükdə mebelin dəyişdirilməsinə ehtiyac yarandıqda isə əvəzsiz olaraq dəyişdirilir.

Aldığınız mebelin əvəzsiz dəyişdirilməsini aşağıdakı hallarda tələb edə bilərsiniz:

- Mebelin hər-hansı bir hissəsi 12 ay ərzində təmir edildikdən sonra eyni qüsurlar 2 dəfə təkrar yarandığı halda
- Mebeldə 12 ay müddətində dörd dəfədən artıq müxtəlif qüsurlar yarandığı halda
- Mebeldə 24 ay ərzində altı dəfədən artıq müxtəlif qüsurlar yarandığı halda
- Təmir üçün ayrılmış müddət keçdiyi zaman

- Mebelin təmirə yararlı olmadığı müstəqil ekspertlər qrupu tərəfindən təsdiqini tapdığı zaman

Aşağıdakı hallarda zəmanət xidməti göstərilir:

- Şirkətdən kənar quraşdırma qrupu tərəfindən quraşdırma nəticəsində qüsurlar yaranarsa
- Zəmanət müddətinin başa çatması
- Mebellərin istismar və onlara qulluq qaydaları kitabçasında göstərilən qaydalarına düzgün riayət edilməməsi zamanı
- Mebellərin üzərində təhvil-təslim aktının tərtibindən sonra müxtəlif mexaniki zədələrin yaranması zamanı
- Mebel mexanizmlərinin normadan artıq yüklənməsi müşahidə edildiyi zaman
- Mebelin təbii fəlakət zamanı zərər görməsi nəticəsində yaranan çatışmamazlıqlar üzündən
- İstehlakçı tərəfindən qəsdən və ya bilməyərək mebelə müxtəlif mexaniki və fiziki zərər vurulması zamanı
- Mebeli şirkətdən kənar ustaların təmir etməsi zamanı müxtəlif zədələrin aşkarlanması
- Mebelin istehlakçı tərəfindən konstruktiv hissələrinin dəyişdirilməsi zamanı zərərin vurulması
- Mebeli təmizləyərkən müxtəlif hissələrinə zərər verə biləcək maddələrdən istifadə edilməsi zamanı
- Mebeldən düzgün olmayan istismar nəticəsində qüsurların yaranması

Yuxarıda sadalanan hallar baş verdiyi təqdirdə göstərilən bütün xidmətlər ödənişli olmaqla şirkət tərəfindən öncədən qəbul olunmuş qiymətlər əsasında həyata keçirilir.

**3.6 EMBAVOOD MMC ŞİRKƏTİNDƏ İSTEHSAL OLUNAN YUMŞAQ
MEBELLƏRİN QƏBİL EDİLMƏSİ, ÇATDIRILMASI VƏ QURASHDIRILMASI.
YUMŞAQ MEBELLƏRDƏN İSTİFADƏ TƏLİMƏTİ**

Mebelin qəbulu

Quraşdırma işi sonlandırıldıqdan sonra mebel diqqətlə yoxlanılır. Yumşaq mebel mexanizmlərinin işləyib-ışləmədiyinə diqqət yetirilir. Mexaniki zədələrin (cızıq, batıq, qopma, mühüm dərəcədə olan rəng fərqliliyi) olub-olmamasına baxılır. Qeyd etmək istərdim ki, mebel qəbul edildikdən sonra üzə çıxmış mexaniki zədələrə aid şikayətlər zəmanətli təmirin həyata keçirilməsi üçün əsas kimi qəbul edilmir. Həmin problemlərin aradan qaldırılması şirkət tərəfindən öncədən qəbul olunmuş qiymətlər əsasında həyata keçirilir. Mebelin görünməyən və vizual görünüşünə mənfi təsir etməyən hissələrində olan kiçik qüsurlar yol veriləndir.

Mebelin çatdırılması

"Mebelin çatdırılması" dedikdə mebelin alındığı məkandan onun sifarişçi tərəfindən göstərilmiş ünvana daşınması, yəni yüklənməsi, daşınması, boşaldılması, mənzilə qədər qaldırılması nəzərdə tutulur. Mebelin ünvana çatdırılması şirkət tərəfindən ödənişsiz, lazımi avadanlıq, nəqliyyat vasitələri və personal tərəfindən həyata keçirilir. Mebel alan zaman bu xidmətdən istifadə etməyiniz aldığınız məhsulun mənzilinizə qədər təhlükəsiz çatdırılmasına zəmanət verir. Mebelin ünvana çatdırılması Embovod MMC şirkəti tərəfindən hazırlanmış "Mebelin çatdırılması və quraşdırılması təlimatı"na əsasən aparılır. Əgər mebel daşınmasını müstəqil olaraq həyata keçirdikdən sonra, ortaya çıxan çatışmazlıqların zəmanət xidməti daxilində təmin olunmasını istəyirsinizsə, onda mebelin daşınmasını öz imkanlarınız hesabına həyata keçirməyinizi tövsiyə etmirik.

Mebelin quraşdırılması

Əgər şirkətimizin, mebelin keyfiyyətinə görə cavabdehlik daşmasını istəyirsinizsə mebelin quraşdırılmasında da Embovod MMC şirkətinin müvafiq təlim keçmiş personala, lazımi avadanlıq, alət və cihazlara malik, həmçinin, "Mebelin çatdırılması və quraşdırılması" təlimatına uyğun olaraq fəaliyyət göstərən quraşdırma xidmətindən istifadə etməyinizi tövsiyə edirik.

Mebelin quraşdırılması xüsusi peşəkarlıq, müvafiq bilik və bacarıq, mebel istehsalının texnologiyası, həmçinin, istifadə olunan materiallar və konstruksiyalar haqqında məlumat, quraşdırma ardıcılığı, quraşdırmada istifadə olunan bütün avadanlıqlardan istifadə bacarığı və təcrübə tələb edir. Bu səbəbdən də şirkət tərəfindən ixtisaslaşdırılmamış quraşdırıcıların xidmətindən istifadə etmək, yaxud öz imkanlarınız hesabına mebeli quraşdırmaq, təmir etmək və ya aksesuarlarını dəyişməyi məqsəduyğun hesab etmirik.

Quraşdırma Embovod MMC şirkətinə aid olmayan qeyri-peşəkarlar tərəfindən həyata keçirildikdə düzgün quraşdırılmamış mebel istismar zamanı insanların sağlığı və həyatı üçün təhlükə yarada bilər və mebelə verilən zəmanət qüvvədən düşmüş hesab olunur.

Yumşaq mebellərdən istifadə təlimatı

Yumşaq mebeli nisbi rütubəti isə 45-70% arasındakı, temperaturu +10 C dərəcədən aşağı olmayan, havalandırılabilən otaqlarda istismar etməyiniz məsləhət görülür. Şaxtalı havadan gətirilən yumşaq mebel təmiz, yumşaq və quru bezlə silinməlidir.

Mebeli istilik mənbələrinə, soyuq və nəmli divarlara yaxın yerləşdirməyin, birbaşa günəş şualarından qoruyun.

Mebelin laklı və boyalı detallarını mexaniki zədələrdən, nəm, turşu, qələvi və həlledicilərin təsirlərindən qoruyun.

Kitab şəklində açılıb-yığılan yumşaq mebelləri açıb-bağlayanda diqqətli olun, uşaqları məsafədə saxlayın və bu işi ümumiyyətlə uşaqlara həvalə etməyin.

Onları mebelin funksiyalarını düzgün yerinə yetirmək üçün divardan ən az 15 sm məsafədə yerləşdirin. Divarınızı və ya mebelinizi zədələməmək üçün bu məsafə vacibdir.

Mebeli sulu və vakumlu təmizlik cihazları yaxud xalça yuyan digər vasitələrlə təmizləməyin.

Mebelin üzərinə çıxmaq, üzərində hoppanmaq qadağandır.

İşləyən fen, isti çaydanlıq və digər istilik yayan ev alətlərini mebelin üzərinə qoymaq, mebelin üzərində paltar ütüləmək olmaz.

Pərdə, şəkil və digər aksesuarları asmaq üçün qoltuğun üzərinə çıxmaq, həmçinin, qoltuq hissəsinin üstündə əyləşmək yolverilməzdir.

Həm özünüzdən, həm də mebelinizin zədələnməyini istəmirsinizsə pərdə asmaq, pəncərə silmək kimi işlərdə mebelinizin söykənəcək hissəsinin üzərinə çıxmayın, çünki mexanizmi işə düşə bilər. Mexanizmləri, kitab kimi açılan mebellərin sandıqlarını bir kənardan tutub açsanız mexanizmlər tez sıradan çıxa bilər. Divanı açmaq üçün ya eyni anda hər iki tərəfdən tutub çəkmək, ya da ortadan çəkmək lazımdır.

Mebelin qoltuğunun, ayağının və otağın döşəməsinin zədələnməməsi üçün otaqda mebelin yerini dəyişərkən onu qoltuqdan tutub sürümək yaxud itələmək olmaz. İki nəfərin mebelin alt hissəsindən tutub qaldırmaqla otaqda yerinin dəyişdirilməsi daha məqsədəuyğundur.

Mebelin ayağı və digər bağlantı mexanizmlərini zədələnmədən qorumaq üçün mebelin altında qalan xalça və digər döşəmə örtüklərinin yerini dəyişdirən zaman mebeli bir tərəfdən tutub qaldırmayın.

Uşaqlar üçün ikimərtəbəli çarpayılarda istifadə olunan nərdivanları təyinatına uyğun istifadə etmək lazımdır. Uşaqlara pillələrindən sallanmağa və nərdivanın üstündə tullanmağa icazə verməyin .

Nəticə və təkliflər.

Ölkəmiz meşə sənayesi baxımından dünyada heç də böyük gücə sahib deyildir. Ətraf mühitin qorunmasında və hava hövzəsinin yaxşılaşdırılmasında meşənin rolu böyükdür. Ölkədə yaşayış evlərinin geniş miqyasda olması, insanların maddi rifahının yüksəlməsi, yumşaq mebel istehsalını ildən-ilə artırır. Hal-hazırda, Azərbaycan bazarının həqiqi ehtiyaclarına əsaslanaraq, yumşaq mebel çeşidinin optimallaşdırılmasına, müxtəlif üslub və seçimlər mebellərinin istehsalına imkan verilir ki, bu da bir neçə ildə bir dəfə mebelləri yeniləməyə imkan verir.

Yumşaq mebellərin xüsusiyyətləri və qiyməti əsasən mebel istehsalı üçün istifadə olunan ağac növü ilə müəyyən edilir. Ən yüksək əlamətləri ağacın rəngi quruluşunu xarakterizə edən struktur xüsusiyyətlərdir.

Yumşaq mebellərin çeşidi yüksək mürəkkəblik və müxtəliflik ilə xarakterizə olunur. Yumşaq mebellərin təsnifatını, onların hər növünü xüsusiyyətlərinə görə qruplaşdırmaqla və struktur elementlərinin əsas növlərini xarakterizə etməklə kataloqlar və qiymət siyahılarına görə öyrənirlər.

Dissertasiya işi seçmiş olduğum mövzu ilə əlaqədar olaraq mənə, cəlb olunan məlumatların dairəsini genişləndirmək imkanı həmçinin, nüfuzlu rəylərə və mövcud faktlara əsaslanaraq müstəqil düşünmə bacarıqlarının inkişafına töhfə verdi. Müxtəlif növ məlumatların mahiyyətini başa düşməyi, detalların sistemləşdirməsini, amillərin təsirini müəyyənləşdirməyi, əldə olunmuş informasiyanın nəticələrini hərtərəfli qiymətləndirməyi öyrəndim.

Dissertasiya işi ədəbiyyat mənbələrin və əsas normativ hüquqi sənədlərin öyrənilməsinə tənqidi yanaşma ilə fərqlənir. Ədəbiyyat mənbələrdən istifadə olunmuş materiallar diqqətlə işlənmiş, seçilmiş mövzu ilə üzvi şəkildə əlaqələndirilmişdir. Mövzunun tərtibatı mümkün qədər konkretidir. İşdə vacib faktiki məsələlərə baxılaraq aşağıdakı nəticələr əldə olunmuşdur.

1. Dünyada mövcud olan aparıcı mebel istehsalçılarının mebel istehsalında istifadə etdikləri yeni ekoloji təmiz materialların istehsal sahələrinin yaradılmasına dövlət və özəl sektorlar tərəfindən xüsusi diqqət ayrılсын.

2. Aparılan tədqiqatlar göstərir ki, yumşaq mebellərin istehsalında istifadə olunan yumşaqıqverici elementlər, doldurucular, döşəmə və üzlük materiallarının keyfiyyətli olması onların ümumi istehlak xassələrini formalaşdırılır. Təklif edirəm ki, yaxın gələcəkdə yumşaq mebellərin istehsalında tətbiq olunan yumşaqıqverici elementlərin keyfiyyət göstəricilərini özündə əks etdirən normativ sənədlər yerli müəssisələr tərəfindən yenidən işlənsin.

3. Yerli mebel istehsalçıları dünya bazarına çıxardıqları məhsulların dizayn və bədii-estetik tərtibatında müasir modellərlə yanaşı, mümkün qədər Azərbaycanın ədəbi-bədii irsini əks etdirən quruluşlara da yer versinlər.

4. Respublikada istehsal olunan mebellər əsasən yerli xammallar əsasında buraxılsın.

5. Embavood MMC istehsal etdiyi yumşaq mebellərin çeşidini hər iki istiqamətdə, həm aşağıdan yuxarıya, həm də yuxarıdan aşağıya doğru genişləndirsin.

Ədəbiyyat siyahısı

1. <https://embawood.az/az/>
2. https://studopedia.ru/7_185255_sanitarno-gigienicheskaya-ekspertiza-tovarov.html
3. https://bstudy.net/705115/ekonomika/potrebitelskie_svoystva_mebeli_raznogo_naznacheniya
4. https://studbooks.net/63836/tovarovvedenie/sanitarno-gigienicheskaya_ekspertiza
5. <https://www.twirpx.com/>
6. <https://www.stat.gov.az/>
7. <http://sehiyye.gov.az/>
8. <https://cabmin.gov.az/archive/documents/>
9. Azərbaycanca beynəlxalq standartların tətbiqi sahəsində mövcud vəziyyət. Bakı 2007
10. Ə.P.Həsənov T.R.Osmanov, N.N.Həsənov və başqaları. Qeyri – ərzaq mallarının ekspertizası, dərslik, Bakı 2006
11. Ə.P.Həsənov T.R.Osmanov, N.N.Həsənov və başqaları. Əmtəəşünaslıq və kimya, Bakı 2006
12. Ə.P.Həsənov, M.A.Babayev T.R.Osmanov, N.N.Həsənov və başqaları Ekspertizanın nəzəri əsasları, Bakı 2003
13. T.R.Osmanov, N.N.Həsənov, C.M.Vəliməmmədov Əmtəəşünaslığın nəzəri əsasları, Bakı 2003
14. Агбаш В.Л. Товароведение и экспертиза непродовольственных товаров. – М.: Экономика, 2003.
15. Акимов И.У. Товароведение промышленного сырья и материалов. Ташкент: «Укитувчи», 2000.
16. Байдакова К. Товароведение промышленных товаров. – К.: Высшая школа, 2000.

- 17.Буглай Б.М. Технология отделки древесины для производства мебели. «Рим», 2001.
- 18.Боровиков А.М. и др. Справочник по древесине. Леспром, 1992.
- 19.Бурова М. Товароведение непродовольственных товаров. 2004.
- 20.Гинберг А.М. Технология важнейших отраслей промышленности. Рим, 1998.
- 21.Голубятникова А.Т., Горяинова Т.С. и др. Исследование непродовольственных товаров. Экономика, 2005.
- 22.Гусейнова Т.С. и др. Учебно-практические работы по товароведению. Экономика, 2004.
- 23.Демидова Г.А., Дианич М.М., Егоров И.В. Товароведение промышленных товаров. Экономика, 2005.
- 24.Дорофеев В.И., Поздаев К.И. и др. Исследования непродовольственных товаров. Экономика, 2005.
- 25.Желебова Е.А. Товароведение непродовольственных товаров. 2004.
- 26.Кес Д. Стили мебели. Будапешт Венгрии, 1996.
- 27.Копылов А.Р., Морозова О.П. Российские материалы для производства мебели. ЮНИТИ, 2004.
- 28.Красовский П.А. Товар и его экспертиза. Центр экономики, 2005.
- 29.Куштанова О.И., Лимонов Н.П., Ритов Д.Л. Товароведная оценка качества мебели. Мастерство, 1993.
- 30.Леженин Е.Д., Меркулова А.И. Исследование непродовольственных товаров. Экономика, 2001.
- 31.Лифшиц И.М. Современные требования к качеству промышленных товаров. ЮНИТИ, 2005.
- 32.Мартынов П.И., Ибрагимова Л.К., Зырянов М.С. Технология производства мебели. – Ростов н/Д «Феникс», 2000.
- 33.Моисеенко Н.С., Филимонова Т.Р. Товароведение непродовольственных товаров. – Ростов н/Д «Феникс», 2005.

- 34.Справочник товароведа: непродовольственные товары. В 3-х томах.
Том 2.– М.: Экономика, 1995.
- 35.Фурин А.И. Производство мягкой мебели. – М.: Высшая школа, 2004.
- 36.Шепелев А.Ф., Печенежская И.А. Ширинкина А.Н. Товароведение и
экспертиза непродовольственных товаров. – М.: ИКЦ «МарТ», 2003.

XÜLASƏ

Yumşaq mebellərin keyfiyyətinin ekspertizasında əsas məqsəd onun çeşidinin dəyişən dövr üzrə optimallaşdırılması və istehsalında yeni texnologiyaların tətbiqidir. Yumşaq mebellər istehlak tələblərinə cavab verməli, istehsalında istifadə olunan xammal və materiallar yüksək keyfiyyət xüsusiyyətlərini özündə cəmləşdirməlidir. Yumşaq mebellərin yumşaq elementlərini formalaşdıran materialların yerli xammallar hesabına istehsal olunması həm ölkə iqtisadiyyatına töhfə vermiş olacaq, həm də sahibkarların işini rahatlaşdıracaqdır.

РЕЗЮМЕ

Основной целью проверки качества мягкой мебели является оптимизация ее ассортимента с течением времени и применение новых технологий в ее производстве. Мягкая мебель должна соответствовать требованиям потребителей, а сырье, используемое при ее производстве, должно сочетать в себе качественные свойства. Производство материалов, которые формируют мягкие элементы мягкой мебели за счет местного сырья, будет и способствовать экономике страны и облегчать работу предпринимателей.

SUMMARY

The main purpose of checking the quality of upholstered furniture is to optimize its assortment over time and apply new technologies in its production. Upholstered furniture must meet the requirements of consumers, and the raw materials used in its production must combine quality properties. The production of materials that form soft elements of upholstered furniture due to local raw materials will both contribute to the country's economy and facilitate the work of entrepreneurs.